

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 60 • 19. mars
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 19. mars 2025 kl. 10

President: Svein Harberg

Dagsorden (nr. 60):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:06]: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Nils-Ole Foshaug i tiden fra og med 23. til og med 25. mars for å delta i møte om EUs felles utenriks- og forsvarspolitik og felles sikkerhets- og forsvarspolitik i Warszawa, Polen.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Marta Hofsøy, innkalles for å møte i Stortinget i dagene 24. og 25. mars.

Presidenten [10:00:38]: Representanten Freddy André Øvstegård vil framsette et representantforslag.

Freddy André Øvstegård (SV) [10:00:56]: Jeg har gleden av å fremme et forslag på vegne av representantene Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Kathy Lie og meg selv om et rettferdig yrkesskaderegelverk.

Presidenten [10:01:09]: Representanten Trygve Slagsvold Vedum vil framsette et representantforslag.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:01:23]: På vegne av representantene Emilie Mehl, Heidi Greni og meg selv har jeg æren av å fremme et forslag om å gjeninnføre lønnstak i staten på 2 mill. kr.

Presidenten [10:01:37]: Representanten Sigrid Zurbuchen Heiberg vil framsette et representantforslag.

Sigrid Zurbuchen Heiberg (MDG) [10:01:53]: På vegner av Une Bastholm, Rasmus Hansson og meg sjølv vil eg setja fram eit forslag om rettferdig straumstøtte som stimulerer til straumsparing.

Presidenten [10:02:06]: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:02:13]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:02:15]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jens Stoltenberg, Karianne O. Tung og Sigrun Aasland vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Tina Bru.

Tina Bru (H) [10:02:49]: I en farligere verden må vi bygge landet sterkere, raskere og bedre. Nå ser vi en utvikling som gir grunn til bekymring. Næringsinvesteringene faller, renten og inflasjonen holder seg høy, stadig flere gründere slår alarm, og bedriftseiere pakker kofferten og forlater landet. Statistisk sentralbyrå melder om full brems i antall nye bedrifter. Veksten har avtatt siden 2022, og vi må tilbake til finanskrisen i 2009 for å finne en tilsvarende flat utvikling.

Samtidig er situasjonen i Ukraina dramatisk. Vi ser et USA det er vanskelig å kjenne igjen. Europa må stå mer på egne bein, og Norge må stå mer på egne bein – sammen med Europa. Det krever at vi ruster opp vårt eget forsvar, men skal vi bære større forsvarsutgifter og gi folk bedre økonomi, må vi få opp veksten i norsk økonomi. Norge og Europa må bli mer produktive, altså skape større verdier med mindre ressurser. Vi må legge bedre til rette for investeringer, gründerskap og verdiskaping.

At Norge og Europa står i en usikker situasjon, har vi visst siden Russland trappet opp angrepene på Ukraina i februar 2022. Når verden blir usikker, bør norske politikere gjøre det vi kan for å gi forutsigbarhet for økonomien.

Støre-regjeringen valgte helt motsatt strategi. I oktober 2022 lanserte de tidenes skattesjokk i statsbudsjettet, med midlertidig arbeidsgiveravgift for bedriftene, høyprisbidrag med tilbakevirkende kraft og kraftige økninger i formuesskatten og utbytteskatten, for å nevne noe. Siden har de uforutsigbare skatteøkningene kommet på løpende bånd, senest nå med den nye turistskatten. Dette håper jeg at finansministeren kan erkjenne at var feil.

Mitt spørsmål til finansministeren er dette: Hvilke konkrete grep vil regjeringen ta for å bygge norsk økonomi sterkere, raskere og bedre, sånn at vi både sikrer forsvarsevnen vår og den økonomiske fremtiden til landet vårt?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:04:53]: Jeg er enig i at vi lever i en usikker tid, og at det derfor er viktig å trygge landet. Det er grunnen til at vi nå gjennomfører tidenes økning i det norske Forsvaret. Vi må trygge husholdningenes, familienes, kjøpekraft. Det er grunnen til at vi må holde orden i norsk økonomi og bidra til fortsatt nedgang i inflasjonen, og det er grunnen til at vi må være varsomme med pengebruken. Derfor gjør forslaget fra høyresiden om å fjerne skatter, i den tro at det gir økte inntekter, det enda vanskeligere å finne de pengene vi trenger til f.eks. å satse på Forsvaret.

Det norske skattesystemet er ikke feilfritt. Det bør hele tiden forbedres, og det var grunnen til at regjeringen og jeg inviterte partiene på Stortinget til et arbeid som kunne lede fram til et skatteforlik. Et første skritt ville ha vært en skattekommisjon. Den invitasjonen står fortsatt ved lag, for vi tror at det aldri kan bli enighet om alt ved skatt, men vi tror at det kan bli enighet om noen flere hovedelementer som kan skape mer forutsigbarhet og stabilitet i skattesystemet, over valgperioder og over skiftende flertall. Det er usikkerhet for norske bedrifter først og fremst fordi det er usikkerhet ute i verden, men det er også usikkerhet fordi det er et oppsplittet politisk landskap som ikke greier å skape den stabiliteten som norsk økonomi trenger.

Vår invitasjon står ved lag. Vi skal fremme våre forslag i revidert budsjett og i statsbudsjettet, men det er lettere å få til store, viktige, varige og stabile endringer dersom vi sikrer brede flertall. Altså ønsker vi fortsatt å invitere de andre partiene på Stortinget til en prosess som kan lede til et bredt forlik senere.

Tina Bru (H) [10:06:51]: Jeg hørte finansministeren si at lavere skatt bare gir lavere skatteinntekter, og at det ikke gir økonomisk vekst, men det er jo ikke riktig. Alle skatter gir jo økonomisk tap, men når det gjelder skatteforliket som Solberg-regjeringen sto bak i 2016, har det blitt anslått av SSB, når det gjelder reduksjonen i selskapsskatten, at staten vil få tilbake 73 pst. av den skatteletten vi ga der, fordi økonomien vokste og andre skatteinntekter økte.

Det jeg ikke hørte noe om i svaret fra finansministeren, var det jeg egentlig spurte om, som var hvordan vi skal få til å bygge norsk økonomi sterkere, raskere og bedre. Vi har tiltak som handler om å ta ned utgiftene, øke verdiskapingen gjennom å effektivisere offentlig sektor og senke skattene – både for å la næringslivet investere mer og for å gjøre det mer lønnsomt for folk å komme i jobb. Vi omprioriterte store midler. Jeg hører ingen ord om dette fra finansministeren, så jeg må spørre igjen: Hvordan har finansministeren tenkt til å sikre de inntektene som vi begge vet at vi trenger i årene fremover?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:07:52]: Igjen: Vi legger fram våre forslag i de dokumentene vi legger fram for Stortinget, men det vi har gjort helt klart i plattformen for regjeringen, er at vi skal føre en ansvarlig økonomisk politikk. Det er en politikk som gir resultater. For to år siden var prisstigningen i Norge 6 pst., for ett år siden var den over 4 pst., og de siste tallene vi fikk nå, var 3,6 pst. Det er noe høyere enn vi håpet, men fortsatt er det et uttrykk for at prisstigningen i Norge er på klar vei nedover. Lønnsveksten har kommet opp. Det betyr at norske husholdninger for første gang på ganske man-

ge år nå får økt kjøpekraft. Investeringene ligger på et høyt nivå. De siste anslagene fra Statistisk sentralbyrå og fra Finansdepartementet viser at veksten i Norge tar seg opp, økt verdiskaping og at antall nyetableringer ligger på et høyt nivå. Så den svartmalingen av norsk økonomi som representanten Bru framfører, stemmer ikke med virkeligheten og bidrar ikke til å skape den troen på den norske økonomien vi trenger for å få ytterligere vekst.

Tina Bru (H) [10:09:00]: Jeg svartmaler ikke situasjonen i norsk økonomi, men jeg har pekt på noen varseltegn som vi bør ta på alvor. For eksempel er det ikke riktig at veksten bare går oppover, tvert om har den avtatt siden 2022. Vi vet at vi får en utfordring med dette fremover, og jeg inviterer egentlig til en debatt med finansministeren om nettopp de grepene. Jeg har forståelse for at det er i budsjettene man kommer med f.eks. skattegrep og viser tiltak, men det går jo an å ha en diskusjon om hva som må være viktig fremover.

I et skriftlig svar til Stortinget på et spørsmål fra representanten Sivert Bjørnstad skriver finansministeren at formuesskatt på utenlandske eiere ikke er en god idé. Det står at innføring av formuesskatteplikt på utenlandske aksjonærer vil gjøre det mindre lønnsomt for utenlandske personer å investere i næringsvirksomhet i Norge, og at norske selskapers tilgang på utenlandsk kapital dermed kan bli redusert. For oss i Høyre er jo det helt åpenbart, men hvorfor mener finansministeren at formuesskatt på utenlandske investorer er skadelig, men helt greit når det bare rammer norske eiere og norske bedrifter?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:10:00]: Jeg tror vi må forstå at ulike land har veldig ulike måter å skattlegge kapital på. Gjennomgående er det høyere skatt på kapitalbeholdning i de fleste andre OECD-land enn det er i Norge, først og fremst fordi de har høyere skatt på kapital og eiendom. For eksempel har det store flertallet av landene i OECD arveskatt, noe vi ikke har i Norge. Så det å plukke en enkelt skatt og si at den er høyere i Norge enn i andre land, blir en helt urimelig framstilling.

For det andre er det vel dokumentert at formuesskatten ikke har redusert investeringsevnen i norsk økonomi, eller den gjør det altså ikke mindre lønnsomt å investere i prosjekter i Norge. Investeringene i Norge ligger på et høyt nivå, og det understreker igjen at det ikke er særlig overbevisende når representanten Bru hevder at det norske skattesystemet hindrer investeringer og nyskaping.

Men vi er villige til å diskutere skatt. Derfor inviterte vi til en prosess som kunne gi bred, stabil enighet om ikke alt i skattesystemet, men om noen hovedelementer. Vi beklager at partiene så langt ikke har sagt ja til det.

Tina Bru (H) [10:11:08]: Jeg har lyst til å minne finansministeren om at selv Torvik-utvalget har foreslått å kutte i formuesskatten. Det er fordi den nå er på et skadelig høyt nivå, og bedrifter melder tilbake at dette er et problem. Høyre er selvfølgelig også for at bedriftseiere skal bidra. Derfor er vi for en utbytteskatt. Derfor er vi for en selskapsskatt. Du skal skatte når bedriften din går med overskudd eller du tar ut penger til privat forbruk. Det er helt opplagt.

Det som ikke er rimelig, er å skattlegge verdier som ikke realiseres. Det gir like lite mening for en nordmann som det gjør for en utlending. Og sånn systemet er i dag, er det bare urimelig for den nordmannen som må betale for disse papirverdiene, mens utlendingen på den andre siden av gaten slipper å gjøre det. Ser ikke finansministeren urimeligheten og urettferdigheten i dette?

Jeg hører finansministeren om og om igjen si at han inviterte til en skattekommisjon. Er dette noe finansministeren selv ser at vi kanskje bør prøve å rydde litt opp i?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:12:07]: Jeg ser at det er et behov for å forbedre det norske skattesystemet, og at det er ting vi bør endre på i det norske skattesystemet. Slik har det alltid vært, og slik vil det også være i framtiden, fordi et godt skattesystem hele tiden må tilpasse seg.

Så ser jeg også en annen ting, nemlig at for å få den stabiliteten og forutsigbarheten vi trenger, bør vi gjøre det vi har gjort før i Norge, nemlig å få til noen forlik om noen hovedelementer. Det fikk vi til på 1990-tallet da vi reduserte skattesatsene. Det var vanskelig for Arbeiderpartiet. Vi fjernet også mange fritak og unntak, noe som var vanskelig for Høyre, og vi fikk lave satser på et bredt grunnlag. Det har styrket norsk økonomi og også bidratt til mer rettferdig fordeling.

Vi fikk det til i 2005, da vi fikk utbytteskatt, som bl.a. ble brukt til å redusere skatt på arbeid, og jeg mener vi kan få til tilsvarende grep igjen. Det kan fremme både effektivitet og rettferdig fordeling.

Vi sa i mandatet som vi delte med bl.a. Høyre, at vi selvfølgelig også skulle se på kapitalbeskatning, formuesbeskatning og den type ting. Det må imidlertid finansieres. Det må også sikres at vi har sosial, rettferdig fordeling dersom vi gjør justeringer i formuesskatten.

Tina Bru (H) [10:13:18]: Jeg må si at jeg synes det er litt vanskelig å tro på at man ville oppnådd reelle endringer i formuesskatten dersom man skulle hatt en skattekommisjon, og dersom man eventuelt skulle diskutert dette etterpå, gitt de svarene jeg hører fra Arbeiderpartiet om formuesskatt og forsvaret de fremfører for den skatten.

Det er altså slik at norske investorer kan unngå denne formuesskatten hvis de flytter, og under denne regje-

ringen har personer med 54 mrd. kr i skattepliktig formue flyttet ut. Det bekymrer meg, for i en mer usikker verden vil investorer oftere investere nettopp der de bor, så dette kan være skadelig for Norge på sikt. Jeg har derfor lyst til å spørre finansministeren om han ikke engang er litt bekymret for at utflyttingene fra Norge på sikt kan bety dårligere tilgang på kapital her hjemme.

Statsråd Jens Stoltenberg [10:14:11]: Representanten hadde vanskelig for å tro at jeg mente alvor. Det står ved lag, jeg mener alvor. Jeg tror at vi kan få til mer gjennomforlik enn gjennom å basere oss på skiftende og usikre flertall i Stortinget. Jeg tror det også fordi vi har gjort det flere ganger før med stort hell. Vi gjorde det også helt klart at det var et utkast til mandat. Vi drøftet mandatet, Høyre kom med endringer, og vi tok inn alle endringene og var innstilt på å diskutere også sammenstilling. Så det var et ærlig forsøk, og den invitasjonen står fortsatt ved lag.

Det som var problemet med det regimet vi hadde før, var at folk kunne flytte ut, ta med seg store verdier som var opparbeidet i Norge, og så slippe skatt etter fem år. Vi har endret det systemet. Jeg mener det er helt rimelig at verdier som er opparbeidet i Norge, skal skattlegges i Norge – både fordi Norge er et velferdssamfunn der vi betaler for viktige ting i fellesskap, som eldreomsorg, skole, helse og utdanning, og fordi det er den eneste måten å sikre rettferdig fordeling på i skattesystemet.

Tina Bru (H) [10:15:18]: Vi legger nå bak oss en regjeringssperiode med historisk uforutsigbarhet. Som jeg sa i mitt første spørsmål, har det vært mye skatter – det har vært grunnrenteskatter med tilbakevirkende kraft, det har vært mange midlertidige skatter, mange midlertidige situasjonsbestemte skatter. Støre-regjeringen har tatt inn over 120 mrd. kr mer i skatt. I januar rapporterte 40 pst. av NHOs medlemsbedrifter at uforutsigbare rammevilkår hindrer vekst, og det er særlig skatt og nye reguleringer som trekkes frem. Så hører jeg nå at finansministeren viser til en del av denne uforutsigbarheten også i sin begrunnelse for denne skattekommisjonen. Vil finansministeren med dette da erkjenne at regjeringens skattepolitikk har skapt usikkerhet for norske bedrifter, og at den har hindret vekst? Eller mener han at bedriftene tar feil når de melder om dette?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:16:13]: Som jeg viste til, er hovedbildet av norsk økonomi at ting går i riktig retning. Prisstigningen har gått ned de siste årene, arbeidsløsheten har holdt seg lav, sysselsettingen har økt, investeringene ligger på et høyt nivå – de svinger selvfølgelig, som de alltid gjør – og vi ser et høyt nivå på nyetableringer, nyskapinge-

Så er det samtidig slik at selv om hovedtrekkene i norsk økonomi peker i riktig retning, er det selvfølgelig rom for forbedringer, og et av de områdene der det er rom for forbedringer, er i skattesystemet. Men det er altså mye lettere å få til varige, store systemendringer hvis man får til brede forlik, slik vi har gjort flere ganger før, både fordi det da blir stabilitet over flere stortingsperioder, og også fordi man kanskje må gjøre noen ubehagelige ting. Vi må stramme inn på noen områder for å gi lettelser på andre områder. Det gjorde vi i 1992, da Høyre godtok å fjerne veldig mange fritak og unntak for bedriftene, noe som ga oss penger til å redusere satsene, og det gjorde vi i 2005, med utbytteskatten, som ga redusert skatt på arbeidsinntekt.

Tina Bru (H) [10:17:27]: Til det siste – her er jo finansministeren egentlig inne på det jeg spurte om helt innledningsvis, som er: Hva slags type grep kan vi ta for å bygge Norge sterkere, raskere og bedre, gitt alle de tingene vi trenger å finansiere i fremtiden? For Høyre er dette veldig opplagt. Det handler om å øke produktiviteten vår, det handler om å få opp verdiskapingen, og det handler om å avbyråkratisere og bli mer effektive. Som en oppfølging av Draghi-rapporten lanserer EU nå flere initiativer. Det er fordi Norge og Europa er i ferd med å sakke akterut sammenlignet med USA og Kina. Vi må løfte produktiviteten vår, vi må bygge oss sterkere, vi må ta mer ansvar for egen fremtid. Nå har vi hatt en lang debatt her, hvor finansministeren, i hvert fall som jeg tolker det, har avvist nærmest alle initiativer som jeg har nevnt. Hans egen statsminister kalte hele debatten om hvordan vi skal styrke økonomien vår for å betale både for forsvar og for fremtidig velferd, uverdig. Mener finansministeren at en debatt om rammevilkår for norske bedriftseiere og hvordan vi skal få opp produktiviteten og kunne betale for det vi trenger i Norge, er uverdig?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:18:31]: Nei, og tvert imot, jeg mener at viktigere enn å debattere er faktisk å få gjort noe. Men i et oppsplittet politisk landskap er det viktig å etablere de flertallene som kan sikre at vi får gjort store ting, slik vi har gjort før, og da er det jeg inviterer til en prosess, først med en kommisjon og deretter med forslag. Vi har ikke noen garanti for at det lykkes, men uten å gjøre et ærlig forsøk på det får vi i hvert fall ikke til de stabile flertallene norsk næringsliv trenger. Jeg har vært åpen for å diskutere også kapitalbeskatning, det står helt tydelig i mandatet som regjeringen stiller seg bak.

Alle skatter har en kostnad, men det er ikke tilstrekkelig å påvise at en skatt har en kostnad. Vi må veie det opp mot det man får igjen, nemlig penger til skole, helse, velferd og forsvar. Det å bare foreslå å fjerne skatt er enkelt.

Men hvis man f.eks. tar formuesskatten, har det to problemer som Høyre aldri har svart på, og det er at man må finansiere 35 mrd. kr. De har ikke noe svar på det. Og mer alvorlig: De har heller ikke noe svar på hvordan man skal sikre den sosiale profilen hvis man fjerner formuesskatten.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:19:52]: På TV 2 i helgen sa finansministeren:

«Regjeringen slår ring om EØS-avtalen til å si at hvis EU iverksetter beskyttelsestiltak, så skal Norge være på innsiden av dem. Det er vårt viktigste redskap for å få tilgang til det europeiske markedet.»

Det er jeg enig med finansministeren i, og jeg tror også hele norsk næringsliv er enig i viktigheten av EØS-avtalen.

Regjeringen har bestemt at de fem resterende rettsaktene i ren energi-pakken ikke skal implementeres i neste stortingsperiode heller. Hvis regjeringen forventer at EØS-avtalen skal gi oss en viss beskyttelse mot konsekvensene av en handelskrig, må jo Norge på den andre siden oppfylle sine forpliktelser i artikkel 102 om å innføre nye lover så raskt som mulig. Fire av disse fem rettsaktene er forordninger. Det vil si at de skal implementeres i nasjonal rett uten tilpasninger.

Da er mitt spørsmål: Hva er det som er så problematisk for regjeringen at de er villige til å risikere at Norge havner på utsiden av EUs beskyttelsestiltak?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:20:54]: Denne regjeringen slår ring om EØS-avtalen. Det har ikke minst statsministeren vist ved at han satte hele regjeringen inn på at vi skulle implementere EU-direktiver – EØS-direktiver – noe som understreker viktigheten av EØS-avtalen for denne regjeringen. Videre er det et omfattende arbeid i gang i mange departementer for å ta ned etterslepet. Det har opparbeidet seg under ulike regjeringer, men nå er vi opptatt av å få det ned. I bl.a. Finansdepartementet har vi gjort mye for å få fram flere rettsakter, slik at etterslepet reduseres og EØS-direktiver implementeres, og vi har en veldig god dialog med EU om disse spørsmålene. Blant annet skal jeg senere i dag møte Danmarks finansminister og statsminister for å understreke viktigheten av at Norge kommer på innsiden av eventuelle beskyttelsestiltak fra EUs side.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:21:52]: Jeg registrerer at finansministeren ikke er i stand til å svare på hva det er ved disse forordningene som er så viktig at regjeringen er villig til å sette vår markedsadgang på spill for det. Det kan jeg for så vidt skjønne, for det er jo ingen logikk i at man den ene dagen setter regjeringens liv inn på tre ukontroversielle direktiver og den neste dagen sier at man ikke skal implementere de fem resterende før det har gått fem år.

Dette skaper jo betydelig irritasjon i Brussel. Det gjør det fordi det er en ikke-oppfyllelse av norske forpliktelser, og det er heller ikke et bidrag til å få oss på innsiden av EUs beskyttelsesregler.

Da må jeg rett og slett spørre statsråden nokså direkte: Kan finansministeren garantere at Norge ikke vil bruke reservasjonsretten mot én eller flere av disse rettsaktene og på den måten sette deler av eller hele EØS-avtalen ut av spill, med all den risiko det medfører for norsk økonomi?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:22:54]: Jeg tror for det første det er viktig at vi er litt ryddige når det gjelder hvem som uttaler hva fra Stortingets talerstol. Disse direktivene er ikke mitt konstitusjonelle ansvar, men som regjeringsmedlem og finansminister er jeg opptatt av at vi gjør det vi kan når det gjelder toll og eventuelle beskyttelsestiltak fra EUs side. Derfor er jeg glad for at statsrådene, ledet av statsministeren, nå jobber for å implementere EØS-direktiver, og at vi har en god dialog med EU. Jeg er en del av den dialogen selv, og jeg er helt trygg på at den dialogen skal foregå på en god måte, uten at vi møter noen unødvendige problemer på grunn av de direktivene vi har valgt å ikke implementere.

Ine Eriksen Søreide (H) [10:23:39]: Regjeringen kan jo ikke bare slå ring om de delene av EØS-avtalen som passer. Jeg synes det er ganske ryddig å stille finansministeren dette spørsmålet, for dette er en beslutning regjeringen har tatt, og med all den erfaringen Stoltenberg har fra både å lede og å sitte i regjeringer, vet han at en hel regjering er ansvarlig for regjeringens beslutninger. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at finansministeren ikke kan slå fast at Norge ikke har til hensikt å bruke reservasjonsretten i dette tilfellet.

Det er altså en stor risiko at vi, fra regjeringens side, nå har sagt at de fem neste rettsaktene ikke skal implementeres de neste fem årene – basert på det energiministerens i Europautvalget den 6. mars sa at var en nåsituasjon. Jeg synes det er oppsiktsvekkende at det ikke er mulig å få et svar fra finansministeren på hva det er som gjør særlig disse fire forordningene så problematiske at man risikerer at Norge ikke kommer på innsiden av EUs beskyttelsestiltak. Det er et svært oppsiktsvekkende signal til EU som nå sendes fra Stortingets talerstol.

Statsråd Jens Stoltenberg [10:24:46]: Dette er et signal og en beskjed som statsministeren og de ansvarlige statsrådene har gitt. Jeg er veldig trygg på at det ikke ødelegger vår dialog med EU. Den dialogen pågår. Vi har gode samtaler med dem, og nå er EU i ferd med å gjøre undersøkelser i forbindelse med å iverksette beskyttelsestiltak. Først når EU har bestemt seg for om og

hvordan de eventuelt iverksetter beskyttelsestiltak, i første omgang på aluminium, kan vi få en konkret samtale om hvordan Norge kan komme på innsiden eller ikke blir rammet av tiltakene.

Jeg tror vi kan fortsette denne debatten når vi faktisk ser hvordan prosessen forløper, og hva som blir resultatet. Vi er altså i en god prosess med EU for å løse alle problemene knyttet til toll og beskyttelsestiltak.

Mahmoud Farahmand (H) [10:25:45]: Denne regjeringen og store deler av venstresiden har vært veldig opptatt av ulikhet og hvordan man skal ta de rike for å redusere ulikheten. Dessverre snakkes det i altfor liten grad om hvordan også innvandring i visse perioder bidrar til denne ulikheten. SSB har beregnet at dersom du tar innvandring ut av inntektsfordelingen, synker Giniindeksen med om lag ett prosentpoeng. Det er om lag halvparten av økningen siden 1993. Mye av økningen i ulikhet skyldes trolig innvandring.

Mitt spørsmål til finansministeren er derfor: Når vi nå diskuterer økt ulikhet i Norge, bør vi ikke også snakke om hvordan innvandring påvirker ulikheten? Og hvilken politikk vil denne regjeringen – på de få månedene den har igjen – føre for å sikre at integreringen faktisk blir bedre, og at innvandrerne også opplever å være med på inntektsvekst og den sosiale reisen?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:26:40]: Igjen må jeg bare vise til at det er andre statsråder som har det formelle ansvaret på dette området, men jeg kan gjerne si litt likevel. Det aller, aller viktigste vi gjør for å bidra til sosial utjevning og inkludering av innvandrere, folk fra andre land, er å sikre høy sysselsetting og lav arbeidsløshet, og det overordnede målet for denne regjeringens økonomiske politikk er nettopp det. Derfor er det bra at vi har fått over 100 000 flere sysselsatte i løpet av de siste årene, og at arbeidsløsheten er lav, på tross av at vi har greid å presse prisstigningen ned. Det gjør at Norge, sammenlignet med de fleste andre land, lykkes bedre med integrering og i å få innvandrere i jobb og inn i det ordinære arbeidslivet. Det betyr ikke at vi ikke har masse gjenstående problemer, men i forhold til andre land går det ikke så verst.

Det andre er skole. Noen land har privatisert skolevesenet sitt. Sverige har betalt en høy pris for det de har gjort der. Vi har satset på en offentlig fellesskole, og det er også et veldig viktig virkemiddel for å sikre integreringen.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:27:57]: Skattepolitikken henger tett sammen med avgiftspolitikken. Avgifter er en driver for forskjeller fordi de rammer likt, men de rammer dem med lavest inntekter hardest.

I finansministerens utkast til mandat til en skattekommisjon slås det også fast at CO₂-avgiften skal innret-

tes i tråd med omtale i klimastatus og -plan, og ikke minst den kommende og varslede klimameldingen.

Vi har hatt en større debatt i Norge om avgift på mat, eller avgift på kjøtt og gjødsel. Den forrige finansministeren var krystallklar: Det var uaktuelt å innføre avgift på kjøtt og gjødsel. Kan den nåværende finansministeren gi en like klar garanti for at vi ikke får avgift på mat gjennom kjøtt og gjødsel?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:28:46]: Først til dette mandatet: Det som har blitt offentliggjort, er altså et utkast fra vår side som var endret etter innspill fra Høyre, så vi har tatt alle endringene deres og satt dem inn. Vi var åpne for å gjøre ytterligere endringer i mandatet. Jeg mener det er bra at et samlet storting har sluttet seg til at vi skal ha en opptrapping av CO₂-avgiften, men hvis det er viktig, kan vi gjerne også diskutere om det skal justeres i mandatet. Jeg vil ikke tilråde det, men vi er åpne for å diskutere også det.

Det andre er at i motsetning til Slagsvold Vedum, da han var finansminister, går jeg nå til valg på et partiprogram som jeg går ut fra blir vedtatt om noen få uker, der vi sier at det samlede skatte- og avgiftsnivået skal være uendret. Det betyr at hvis en CO₂-avgift eller andre avgifter går opp på ett område, må noen avgifter eller skatter gå ned tilsvarende på et annet område. Netto null skatte- og avgiftsøkning står det i det partiprogrammet. Det har Arbeiderpartiet regjert på før. Jeg kommer ikke til å fortelle akkurat hvilke avgifter som skal ned, men det jeg kan fortelle, er at vi ikke skal øke det samlede skatte- og avgiftsnivået.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:29:54]: Da Senterpartiet satt i regjeringen, forholdt vi oss til at vi skulle ha en CO₂-pris på 2 000 kr per tonn, og Senterpartiet var en klar brems for at den skulle øke ytterligere. Nå forventer vi altså å få en klimamelding til Stortinget, og spørsmålet er da om en der vil se for seg en høyere CO₂-pris enn det Stortinget til nå har vært med på. Avgifter rammer urettferdig, de rammer sosialt skjevt. Senterpartiet er opptatt av sosial og geografisk utjamning. En høyere CO₂-avgift går ut over dem som har en fossildrevet bil, den går ut over folk som er avhengig av mat. Fra mitt eget distrikt, Østfold, er det en stor andel grensehandling, så spørsmålet er igjen: Kan vi få en garanti mot at vi får økte avgifter på kjøtt og mat?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:30:49]: Det som vil gjelde for neste års budsjett, som regjeringen er i ferd med å utarbeide, er det som Arbeiderpartiet kommer til å gå til valg på, og det er uendret skatte- og avgiftsnivå. Som jeg sier, er det altså slik at hvis f.eks. CO₂-avgiften går opp, og den går opp fordi et samlet storting har vedtatt at den skal opp, skal noen andre avgifter ned. Akku-

rat hvilke avgifter, og hvor mye, kommer vi til å si i det enkelte budsjettet. Det kan ofte være vel så sosialt eller mer sosialt f.eks. å redusere skatt på lave inntekter – det gjør det også mer lønnsomt å jobbe – enn å bruke de pengene på reduserte avgifter.

Igen: Alt dette kommer vi tilbake til i de konkrete budsjettene, men det samlede skatte- og avgiftsnivået skal ikke øke.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:31:46]: Det var interessant å høre finansministeren forsvare en skattekomisjon ut fra behovet for å skape forutsigbarhet, for det er jo nettopp skattepolitikken til Arbeiderpartiet som har medført denne uforutsigbare situasjonen. Det er Arbeiderpartiet som har forlatt skatteforliket fra 2016, og som også har forlatt enigheten om å ikke innføre grunnrenteskatt, så kort tid tilbake som i 2019.

Jeg har lyst å spørre finansministeren om han er enig med Statistisk sentralbyrå, som konkluderer med at det å øke oljepengebruken og bruke det målrettet til skattelettelse ikke vil føre til noe økt press i økonomien, ikke økt inflasjon eller høyere rente, og også om han er enig med sin forgjenger som finansminister, som i svar på skriftlig spørsmål bekreftet at avgiftsreduksjoner kan ha en dempende effekt på prisveksten og samtidig bidra til at folk får en litt romsligere økonomi.

Statsråd Jens Stoltenberg [10:32:46]: Det er den samlede pengebruken som er avgjørende for presset i økonomien. Det er også grunnen til at skatteuttøkt må finansieres. Hvis man velger å finansiere alle skatteuttøktene eller avgiftskuttene med å øke oljepengebruken, står man i fare for å øke presset i økonomien. Jeg tror også det er grunnen til at da Fremskrittspartiet satt i regjering sammen med Høyre, som også ville kutte eller fjerne formuesskatt, brukte man 100 mrd. kr mer av oljepengene, men fant ikke de 19 milliardene som det da kostet å fjerne formuesskatten. Det er fordi at når man sitter i regjering, ser man det som er realiteten, nemlig at kutt i avgifter og kutt i skatter må finansieres, og at det svært lett kan ha usosiale effekter.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:33:36]: Den regjeringen vi deltok i, fant i hvert fall rom for å gi skatte- og avgiftslettelse på godt og vel 35 mrd. kr.

På tross av hva regjeringen sier, gjorde inflasjonen et comeback nå i februar, og det spøker for rentekutt i mars. Nordea venter ikke rentekutt i det hele tatt i år, Statistisk sentralbyrå antyder to, men det er veldig stor usikkerhet.

Både statsminister Jonas Gahr Støre og tidligere finansminister Slagsvold Vedum har vært tidlig ute og sagt flere ganger at nå snur det, nå blir det bedre. Da er spørsmålet til den nye finansministeren om han deler

den oppfatningen, at nå blir det bedre, at folk får en bedre økonomi i løpet av 2025, eller har han et annet syn på den utviklingen enn sin forgjenger og statsministeren?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:34:34]: Det er jo alltid usikkerhet knyttet til økonomiske anslag, men det vi vet, er hva som har skjedd, og det som har skjedd i løpet av de siste to årene, er at inflasjonen er brakt ned fra over 6 pst. til nå 3,6 pst., som er tall for de siste 12 månedene, som er en vesentlig reduksjon i prisstigningen. Samtidig er lønnstilleggene økt, slik at for første gang på mange år økte lønningene mer enn prisene i fjor, og folk fikk økt kjøpekraft.

Det er selvfølgelig et gjennomsnitt, det er variasjon rundt det, men hovedbildet er at folk flest fikk mer å rutte med, også etter at det er tatt hensyn til økte priser, fordi lønningene vokste mer.

Tilsvarende anslår Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og mange andre at vi også i år, 2025, kommer til å få en lønnsvekst som er høyere enn prisveksten, dels ved at prisveksten går ned, og dels ved at lønnsplagene fortsatt er høye, noe som gjør at folk også i år får økt kjøpekraft.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:35:38]: Prisveksten på matvarer var svært høy i februar, med en årsvekst på 7,5 pst., og det slår hardt inn i lommeboken for alle. Samtidig har vi altså en høy rentebelastning med usikkerheten om det blir noe rentekutt. Regjeringens tiltak så langt for å hjelpe folk i deres økonomiske hverdag er veldig marginale i forhold til det som har vært den totale utgiftsveksten for en vanlig norsk husholdning siden 2021. Da er spørsmålet om finansministeren planlegger noen nye grep som kan bidra til å bedre den økonomiske situasjonen for folk flest.

Statsråd Jens Stoltenberg [10:36:21]: Det som er riktig, er at de siste ti årene, fram til 2024, var det nesten ingen reallønnsvekst. Det var 0,2 pst. i snitt, og det er historisk lavt. Det var også flere år med fall i reallønnen, dvs. at prisene vokste mer enn lønningene. Det har endret seg nå. Nå vokser lønningene mer enn prisene, og prisstigningen går ned. Den går litt ujevnt ned, men den er altså vesentlig lavere enn den var for bare ett og to år siden.

Det viktigste vi gjør fra regjeringens side, er å holde orden i norsk økonomi, slik at vi kan legge til rette for både at mange er i jobb, at ledigheten er lav – ingenting bidrar mer til at folk får dårlig råd enn at de mister jobben sin – og at vi kan bidra til å støtte opp under det Norges Bank gjør for å få ned prisstigningen.

Etter mange vanskelige år er vi nå inne i en periode hvor folk får bedre råd, og så må vi passe på at den utviklingen kan fortsette.

Tobias Drevland Lund (R) [10:37:35]: Maria Berg Reinertsen skrev nylig en interessant artikkel i Morgenbladet med henvisning til den kjente britiske økonomen Keynes. I 1940 ga Keynes ut «How to Pay for the War», og parallellen til dagens situasjon er at Keynes tok det som en selvfølge at økte investeringer i forsvaret skulle gå hånd i hånd med sosiale reformer, og at det var ekstra viktig å skjerme dem med dårligst råd.

Jeg har registrert at både statsministeren og statsråden har avvist at Norge må kutte i formuesskatten for å beskytte landet. Det er bra, men som en oppfølging av det er spørsmålet mitt: Er statsråden enig i viktigheten av å skjerme den grunnleggende velferden og verne om et sterkt sosialt sikkerhetsnett – ikke minst i den alvorlige sikkerhetspolitiske situasjonen vi befinner oss i, i Norge, Europa, Vesten og verden?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:38:30]: Svaret på det spørsmålet er ja. Det er viktig å skjerme, ta vare på og trygge den grunnleggende velferden, og det gjør denne regjeringen. Det er mer penger til helse, til omsorg og til mange andre viktige områder. Det er også grunnen til at vi selvfølgelig ser kostnadene ved skatter, men samtidig forstår at skatter er det som finansierer både velferd og også økte investeringer i forsvar. Vi har ingen tro på ideen om at vi får økte inntekter ved å redusere skattene.

Så må vi samtidig hele tiden være opptatt av hvordan vi kan fornye og forbedre velferdssystemet, både for å passe på at vi bruker pengene på en best mulig måte, og for å passe på at det f.eks. er lønnsomt å ta jobb – legge til rette for arbeidslinjen. Da kan det være behov for justeringer i både velferdsytelser og andre ordninger for å fremme arbeidslinjen.

Tobias Drevland Lund (R) [10:39:29]: Jeg takker for svaret. I Frankrike har finansministeren vært tydelig på, og sagt i begynnelsen av mars, at de med de største formuene må bidra mer i skatt, nettopp for å finansiere forsvaret. Det er jo interessant at et av Europas mektigste land, med stor statsgjeld, i motsetning til Norge har tenkt å skattlegge de rikeste for å finansiere et sterkere forsvar. Så når vi framover både skal gjøre nettopp det og forhåpentligvis også styrke velferden, er det viktig at dette gjøres på en mer omfordelende måte. Derfor mener Rødt vi bør se på hvor det er mulig å øke bunnfradraget og kutte skattene for dem med vanlige og lave inntekter og samtidig øke skattene for dem med de største formuene og høyeste inntektene og også se på selskapsoverskudd.

Mitt spørsmål til statsråden er nettopp: Ville det ikke vært et godt skatteløfte om vi også sa at vi ville gi mer forutsigbarhet, sikre mer rettferdig finansiering og omfordeling og ikke skjerme dem som har aller mest, de

som har de største formuene, men heller sørge for at de bidrar mer i den situasjonen vi er i i verden i dag?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:40:33]: Jeg tror mye erfaring tilsier at bare å øke skattesatser ofte ikke gir den effekten vi ønsker. Det har skjedd før, og så blir det krav om noen skjerminger, unntak og fritaksordninger for noen bestemte grupper. Så får man et skattesystem som var mye av det vi hadde på 1970- og 1980-tallet og i og for seg også har hatt senere, der man har smale skattegrunnlag med mye fritak og unntak og høye skattesatser.

Det er gjennomgående bedre å ha få unntak, få fritak og lavere satser. Det har gitt både økte inntekter til fellesskapet og mer rettferdig fordeling, for det er ofte de rikeste som greier å benytte seg av de hullene som finnes i skattesystemet. Skattedebatten må være litt mer – hva skal vi si – komplisert og krevende enn bare å handle om å øke satser. Den må handle veldig mye om hvordan vi skal tette skattehull og på den måten få inntekter til å drive sosial utjevning.

Presidenten [10:41:32]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Emilie Mehl (Sp) [10:41:47]: Mitt spørsmål går til digitaliserings- og forvaltningsministeren.

Mens Senterpartiet satt i regjering, styrte vi på at det ikke skal være for store forskjeller mellom folk. I Hurdalsplattformen slo vi også fast at vi skulle redusere lønnsforskjeller i staten. Daværende finansminister, Trygve Slagsvold Vedum, var derfor helt klar på at lønnstaket for toppledere i staten måtte fryses på 2 mill. kr. Vanlige folk i Forsvaret, i politiet, i kriminalomsorgen, i Nav – folk som tar høy risiko når de er på jobb, som risikerer å bli utsatt for vold i jobben sin, som i ytterste konsekvens vil gå i krig i jobben sin – tjener kanskje mellom 500 000 og 700 000 kr. Senterpartiet mente at det var viktig at gapet mellom dem som jobber ute i førstelinjen, og dem som sitter på toppen, ikke blir for stort, og at 2 mill. kr derfor var mer enn nok for toppledere i staten. Det slo vi fast så sent som i januar.

Den 4. februar gikk Senterpartiet ut av regjering, og nå har vi fått en ny finansminister, Jens Stoltenberg, som sitter her i salen. Han er fra Arbeiderpartiet, og han har åpenbart ikke hatt de samme tydelige kravene som Senterpartiets finansminister hadde. Etter bare en måned i regjering alene har Arbeiderpartiet gått bort fra lønnstaket for statlige toppledere og bestemt at lønnen til toppledere i staten nå skal heves med 104 000 kr på ett år. Hvorfor var ikke 2 mill. kr nok for Arbeiderpartiet?

Statsråd Karianne O. Tung [10:43:20]: Det er helt feil at denne regjeringen har gått bort fra lønnstaket. Vi

har et lønnstak for ledere i staten. Det lønnstaket gjelder ikke for hele staten, men det gjelder for om lag 250 ledere, og det var seks stykker som har nådd det daværende taket på 2 mill. kr.

Vi trenger dyktige ledere i staten. Vi skal løse store oppgaver i årene som kommer. Vi mangler arbeidskraft. Vi er nødt til å få ned sykefraværet. Samfunnet skal omstille seg med ny teknologi. Da trenger vi ledere som har kompetanse, og som har erfaring. Staten skal ikke være lønnsledende, men staten skal være konkurransedyktig. Derfor viderefører vi taket, men vi gjør nå en justering i tråd med frontfagsrammen. Det taket har ligget fast i ti år, og nå gjør vi altså denne justeringen. Regjeringen ønsker en helhetlig og omfordelende lønnspolitikk som minsker forskjeller. Det bidrar taket til. Derfor viderefører vi taket, men med en justering. Så er det viktig å huske på at taket må være legitimt, det må ha tillit i befolkningen. Den legitimiteten og den tilliten oppnår man ikke hvis ansatte får høyere lønn enn sine ledere, og da bør taket justeres innimellom i tråd med frontfaget, sånn som vi nå har valgt å gjøre for lønnsoppgjøret i 2024.

Emilie Mehl (Sp) [10:44:52]: Før valget i 2021 la Arbeiderpartiet ut en post på sin offisielle Facebook-konto hvor det sto:

«En toppleder i staten kan få over 150.000 kroner i lønnsøkning på ett år. Mens en gjennomsnittlig arbeider for 17.000,-»

Videre sto det:

«Arbeiderpartiet mener alvor – vi vil de økende forskjellene i samfunnet til livs og tar nå nye grep for å stoppe lønnsgaloppen i toppen.»

Var det 104 000 kr Arbeiderpartiet mente var en akseptabel lønnsøkning på ett år?

Statsråd Karianne O. Tung [10:45:22]: Jeg mener det er viktig at vi har et lønnstak for ledere i staten. Det handler om at man ikke skal ansette ledere i staten over det taket, det handler om at man skal ha en helhetlig og omfordelende lønnspolitikk, det handler om at staten ikke skal være lønnsledende, men konkurransedyktig, og det handler om å gi et sterkt signal, ha en disiplinerende effekt og ikke minst skape legitimitet og tillit til lønnspolitikken og til lønnssystemet. Derfor skal vi videreføre det taket, og derfor justerer vi det også nå, for første gang på ti år. Det har stått helt stille i ti år fordi vi har vært opptatt av å minske forskjellene. Det har det bidratt til, men nå er det altså en justering av taket, i tråd med frontfagsrammen, som jeg mener er rimelig og moderat.

Emilie Mehl (Sp) [10:46:11]: Neste oppfølgingsspørsmål går til finansministeren.

Det har blitt en ny kurs for toppledere etter at Jens Stoltenberg ble finansminister, som jeg har vært inne på. I perspektivmeldingen som Senterpartiet og Arbeiderpartiet la fram sammen, står det at regjeringens politikk skal ta vare på noe av det som gjør Norge til Norge: at vi er et land med små forskjeller. Når toppledere i staten nå får en lønnsøkning på 104 000 kr på ett år, er det i strid med det målet. Vanlige folk i politiet, Forsvaret, kriminalomsorgen eller Nav tjener ofte 500 000–700 000 kr på ett år, og lønnsgapet blir dermed mye større. Hvorfor mener finansministeren at det er rett å øke lønnstaket så mye når det står direkte i strid med Finansdepartementets egen perspektivmelding?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:47:01]: Jeg synes at statsråd Tung egentlig har svart ganske godt på dette spørsmålet allerede, men la meg bare understreke følgende: Regjeringen er for et lønnstak. Vi er for en jevn inntektsfordeling og også en lønnsstruktur i staten som gjør at det ikke er stor forskjell mellom høyeste og laveste inntekt, i hvert fall sammenlignet med hva vi ser f.eks. i det private næringslivet eller i andre statlige virksomheter. Men taket på 2 mill. kr ble innført for ti år siden. Siden den gang har kostnadsveksten vært over 30 pst., så verdien av taket er altså over 30 pst. lavere nå enn den var da det ble innført. Å ha en justering én gang etter ti år er ikke urimelig. Jeg tror det er nødvendig for å kunne fortsette å ha et slikt tak, og det gjør at selv etter justeringen er taket vesentlig lavere i dag enn det var da det ble innført.

Geir Pollestad (Sp) [10:48:11]: Mitt oppfølgings-spørsmål går øg til finansministeren.

Det skal vere tøffe prioriteringar i statsbudsjetta i åra som kjem. Finansministeren hadde knapt hengt frå seg frakken i Finansdepartementet før lønnstaket vart heva. Når me skal gjera tøffe prioriteringar, er det viktig at tillit er eit stikkord, og det trur eg at finansministeren vil trenga når han skal gjera dei nødvendige prioriteringane, at det er tillit. Så hørde me i svaret til digitaliseringsministeren at ho frykta befolkningas sviktande tillit viss lønsgapet mellom ordinære tilsette og toppleiarar vart for lite. Og då er mitt spørsmål til finansministeren: Kvifor var det så viktig for Arbeidarpartiet i den krevjande tida me er inne i, å heva løningar til toppleiarar i staten?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:49:06]: Hvis vi skal fortsette å ha et lønnstak, er det viktig at det i hvert fall i noen grad følger den generelle utviklingen i samfunnet, for hvis man bare fryser det, vil det om få år bli svært lite i forhold til det det opprinnelig var. Lønnstaket på 2 mill. kr ble innført for ti år siden, og siden den gangen har kostnadsveksten vært på 37 pst., tror jeg, i hvert fall

på over 30 pst. Hvis man nå skulle fryse lønnstaket i ti år til, ville jo de to millionene være vesentlig mindre verdt om noen år enn de var da taket ble innført. Det å justere med lønnsveksten i samfunnet for øvrig, basert på statsoppgjøret i fjor, er altså en liten justering som gjør at vi kan opprettholde et system med lønnstak og unngå at det bryter helt sammen. Så ja, vi er for lønnstak. Derfor er vi også for å justere det.

Geir Pollestad (Sp) [10:50:00]: Arbeidarpartiets parlamentariske leiar skreiv eit innlegg der han sa: «Noe av det fineste med Norge er at vi er et land der forskjellene er små (...)». Det er klart at store lønshopp for statlege leiarar vil bidra til auka forskjellar. Det er svært få i Noreg som kan forventa ein lønsvekst på over 100 000 kr i år. Det er heller ingen tvil om at inntektsforskjellane internt i Nav vil auka når toppsjefen får over 100 000 kr i lønsauke.

Det tok jo veldig kort tid frå Stoltenberg kom inn i kontora, til dette taket var heva. Då er mitt spørsmål: Er det no toppleiarar i staten sin tur?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:50:55]: Jeg vet ikke hvordan jeg skal formulere meg, men poenget er at det å justere lønnen prosentvis er noe man gjør i statsoppgjøret for alle. Så er det da de som har nådd taket, og der er det ikke mulig å justere prosentvis. Det er klart at en fast prosent – rundt 5 pst., som er rammen – av en høyere lønn er mer i kroner enn av en lavere lønn. Slik er lønnsoppgjørene, uansett hvilket lønnsnivå man snakker om.

Men igjen: Fordi vi ønsker å videreføre et system med en ganske sammenpresset lønnsstruktur i denne delen av staten, mener jeg det noen ganger er nødvendig å justere, og selv med justeringen er lønnstaket vesentlig lavere enn det var for få år siden.

Presidenten [10:51:45]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:51:56]: I løpet av ti år er næringsstøtten i Norge doblet, og det kommer stadig nye grep som utformes i tett dialog med mottakerne. Samlet næringsstøtte utgjør nå 90 mrd. kr, og man kan kanskje forstå at regjeringen har måttet øke skattene med nesten 40 mrd. kr for norsk næringsliv siden 2021. Spesielt skjerpelsene i utbytte- og formuesskatten er vesentlige, dog ikke for utenlandske eiere. Det ville være uklokt, ifølge finansministeren, og føre til mangel på kapital og investeringsvilje.

Havvind og batterier er regjeringens prestisjeprosjekter. Havvind er blant de aller dyreste formene for kraftproduksjon, og her ventes budsjettstøtten å øke markert de kommende årene. Batterisatsingene både i

Norge og i Norden er et sorgens kapittel. Det ble alt annet enn industrielle eventyr. Da statsministeren besøkte batteriselskapet Freyr i Mo i Rana i 2021, sa han at etableringer som dette er kjernen i Arbeiderpartiets klimapolitikk, og at man skulle kutte utslipp og skape jobber. Det ble ikke mange jobber, og det ble heller ikke utslippskutt. Regjeringens eget ekspertutvalg har også vært veldig tydelig og anbefaler at satsingen på havvind bør settes på pause og batterisatsingen avvikes.

I sin selvbiografi tar finansministeren et oppgjør med det han omtaler som det miljøindustrielle komplekset, og hvordan statlige subsidier til feilinvesteringer svekker fellesskapet. Der er vi helt enige, men det var den gang. Føler finansministeren seg nå komfortabel med å skattlegge norske bedrifter og eiere så hardt som nå, og samtidig se sin kollega i Næringsdepartementet dele ut de samme pengene til ulønnsomme prosjekter innen havvind og batterier?

Statsråd Jens Stoltenberg [10:53:43]: Jeg synes den selvbiografien var god, og det står mye der om hvordan jeg prøvde å motsette meg statsstøtte til landvind. Det var noe som het grønne sertifikater, og det var et masstivt press her i Stortinget, ikke minst fra Fremskrittspartiet, som mente at de var mer klimavennlige enn meg, fordi de ville støtte – med statsstøtte – landbasert havvind. Jeg tapte dessverre den kampen, men det er mange som har tjent gode penger på de pengene som Fremskrittspartiet bidro til at norske husholdninger måtte betale til utbygging av landvind.

Jeg tror vi må tenke litt mer grunnleggende om disse problemstillingene. Vi står overfor et svært klimaproblem, og da må vi få fram mer miljøvennlig teknologi. Det viktigste bidraget til det, står det i regjeringens dokumenter – og også Fremskrittspartiet har faktisk vært med på formuleringer om det da de satt i regjering – er å prise utslipp. Det er bedre å skattlegge det man ikke liker, enn å subsidiere det man liker. Derfor er hovedvirkemiddelet klimaprisering. Jeg er glad hvis Fremskrittspartiet nå er entusiastiske tilhengere av det, for det er det som er det viktigste virkemiddelet.

Det er også slik at i Norge og alle andre land gir vi noe tilskudd og statsstøtte. Det er for å forsøke å hjelpe bedrifter over en kneik, komme i gang, få til noe teknologiutvikling. Det er ikke lett å finne balansen, det er noen ganger vi gjør feil. Likevel, når representanten nevner Freyr, denne batterifabrikken i Mo i Rana: Den har fått 205 mill. kr i statsstøtte, og 190 av dem er tildelt av den forrige regjeringen, som også Fremskrittspartiet satt i og stemte for alle budsjettene til. Hele satsingen på batteri er et resultat av et enstemmig stortingsvedtak, der regjeringen ble bedt om å legge fram en batteristrategi.

Det som er viktig for regjeringen, er at det er private med. Det er faktisk ganske små tilskudd, det er først og fremst lån og garantier. Det er ikke risikofritt, men det er det det handler om når det gjelder batterier.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:55:50]: Her ble det et langt svar, men jeg vet ikke om det helt fanget opp det som var spørsmålet. Man skal jo alltid lytte til selvsårlig – jeg er også enig i at den selvbiografien var bra. Jeg har lest den, den var interessant, det var mange interessante betraktninger. Så er det jo ikke slik som det fremstilles, at det er så veldig mye privat kapital i en del av disse batteriprosjektene. Det er stort sett offentlig kapital, enten det er kommunalt, gjennom energiverk, eller det er fra staten.

Spørsmålet mitt gikk mer på om finansministeren fortsatt mener det han skrev i boken sin om det han kalte det miljøindustrielle komplekset. Det betyr i realiteten at den aktive næringspolitikken, slik den er definert av Arbeiderpartiet, og slik den er definert av regjeringen, betyr å plukke vinnere, og at politikere og virkemiddelapparatet skal plukke vinnere. Da går det på bekostning av lønnsomme bedrifter, som må finansiere den aktive næringspolitikken. Det er egentlig spørsmålet mitt – om finansministeren mener det er riktig.

Statsråd Jens Stoltenberg [10:56:56]: Ja, jeg mener fortsatt at det er veldig viktig at vi som politikere er bevisst på at det er veldig sterke pressgrupper som ønsker å få særordninger, og som lobber mot oss. Det kan være arbeidstakere og arbeidsgivere, det kan være kommuner, og det kan ikke minst være den industrien som tjener penger på det. Det er mange eksempler på at man har gitt etter for den type lobbyvirksomhet og ikke alltid har gjort kloke beslutninger, så den bevisstheten skal vi alle ha. Jeg skal innrømme at da jeg skrev den boken, drømte jeg ikke om at jeg skulle bli finansminister igjen, men jeg står likevel inne for det som står der om disse tingene.

Det er også grunnen til at det er veldig viktig at vi hegner om det som er hovedvirkemiddelet, nemlig prisering av utslipp. Det fremmer nyskaping og innovasjon, uten risikoen for at vi deler ut penger til folk som er gode til å manøvrere i det politiske landskapet for å få støtte. Men det er unntak, og det har vi alle vært med på.

Presidenten [10:58:01]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [10:58:14]: La meg starte med å gi representanten Vedum en halv klapp på skulderen for at han satte ned foten for økte topp lønninger for statlige ledere. Det framstår likevel noe hult når han gjorde lite for å begrense at Vy-sjefen tjente

dobbelt så mye, Statnett-sjefen tre ganger så mye og Equinor-sjefen ti ganger så mye som det statlige lønns-taket. Jeg er enig i at det framstår absurd at noe av det første som skjedde etter at Stoltenberg gikk inn i regjeringen, er at det settes et godkjenningstempel på at lønningene til statlige ledere skal øke. Det skjer i en tid med økende ulikhet, og regjeringen statsråden representerer, bidrar altså til at dette blir verre.

Det som er enda mer spesielt, er å høre høyresiden lire av seg at skattekutt til de aller rikeste skal redde verden. Jeg synes det er helt absurd at man kan se på hva som skjer i USA, med Trump og Elon Musk, og tenke at det vi trenger for å fikse Norge, er å gi flere titalls milliarder til de aller rikeste.

Små forskjeller er grunnlaget for mye av det som er bra med Norge – kort avstand til makten, høy tillit, mindre kriminalitet, mer fellesskap. Problemet i dag er at ulikheten øker. De tre rikeste i Norge har en formue på over 421 mrd. kr. De kunne alene finansiert nærmere fire forsvarsbudsjett. For min del kan Gustav Magnar Witzøe og andre superrike beholde deler av formuen sin, men det at de betaler betydelig mindre i skatt for hver hundrelapp de tjener, enn en lærer og sykepleier, står som en provokasjon.

Det som virkelig vil gjøre Norge farligere, er at ulikheten nå vokser, så jeg har lyst til å spørre finansministeren: Vil han stå opp mot høyresidens krav om å gi milliarder til de aller rikeste, og heller prioriterer pengene til trygghet for vanlige folk?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:00:13]: Igjen er svaret ja. Vi vil ikke gjennomføre store, usosiale skattekutt til dem som har aller mest. Vi mener at det spesielt i den urolige tiden vi lever i nå, er viktig at vi hegner om inntektene til fellesskapet, både fordi vi trenger dem til å finansiere velferden – vi blir flere eldre, det kommer til å kreve mer til helse og omsorg – og ikke minst fordi vi nå lever i en utrygg tid, der vi må trygge landet. Vi står overfor store, økte forsvarsinvesteringer. Det er heller ikke da en tid for å kutte skatter.

Det denne regjeringen har gjort – med tilslutning fra et enstemmig storting – er ikke bare å styrke det norske Forsvaret, men også å styrke støtten til Ukraina. Det handler også om vår trygghet, for med den støtten vi gir til Ukraina, er de med på å bekjempe russiske militære kapasiteter som kunne ha truet Norge.

Det grunnleggende med Norge er at vi er et samfunn som er tryggere fordi vi deler mer rettferdig. Vi er en regjering og et parti som tror veldig på ideen om å skape og dele. Vi tror at det ikke bare er viktig å skape for å ha noe å dele, vi tror også veldig sterkt at når vi er bedre til å fordele rettferdig, blir vi også bedre til å skape, bl.a. ved at mange er i jobb og mange får god utdanning. Et inklu-

derende samfunn er også et mer skapende samfunn. Vi kommer ikke til å gjøre noe som undergraver det. Vi kommer tvert imot til å være opptatt av å få til et mer rettferdig skattesystem.

Det vi går til valg på som parti, og som da er retningslinjen for det regjeringen kommer til å legge fram i sitt statsbudsjett – forutsatt at landsmøtet slutter seg til programforslaget – er å ikke øke de samlede skattene og avgiftene, holde dem uendret, men å få til rettferdige omfordelinger innenfor den rammen.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:02:12]: Jeg er glad for at finansministeren langt på vei deler vår virkelighetsforståelse, og at han har noe bedre mattekunnskaper enn høyresiden har, som vil ta ut minst 20 mrd. kr fra fellesskapet, som vi trenger til forsvar, for å gi dem til de aller rikeste. De påstår til og med at det regnestykket går opp. Jeg blir likevel litt bekymret når jeg hører finansministerens svar, for det er noe som er galt i hans regnestykke også. Det vises til Arbeiderpartiets skatteløfte, der man påstår at man skal holde skattenivået uendret, og at man ikke skal kutte noe i velferden. Derfor spør jeg finansministeren: Hvordan går det regnestykket opp?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:02:58]: Det har vist seg før at vi har fått det til. Arbeiderpartiet har vært i regjering tidligere med et tilsvarende løfte om ikke å øke de samlede skattene og avgiftene, men foreta riktige omfordelinger innenfor det. Det er også viktig å forstå at det ikke bare er gjennom skatt at vi finansierer velferdssamfunnet vårt. Vi er blant de heldigste landene i verden ved at vi også har inntekter fra olje og gass og et pensjonsfond som gir oss avkastning hvert eneste år. Det gir oss en mulighet som andre land ikke har. Vi er også hele tiden opptatt av å bruke pengene til offentlig sektor bedre. Jeg er for en sterk offentlig sektor, og derfor er jeg også sterkt tilhenger av hele tiden å forbedre den. Vi som ønsker sterke fellesskap, må også være de første til å reformere og forbedre offentlig sektor. Nå kommer helseministeren inn i stortingssalen, og jeg vil derfor nevne at vi er i gang med å forbedre fastlegeordningen, som et eksempel på at vi fornyer og forbedrer offentlig sektor. Så det handler ikke bare om å bruke mer penger; vi må også bruke pengene på en bedre måte.

Andreas Sjalg Unneland (SV) [11:04:03]: Jeg er bekymret for at finansministeren ikke tar situasjonen i norske barnehager, sykehus og eldreomsorgen på alvor. I dag er bemanningen mange steder kuttet til beinet. En eneste ansatt i en barnehage kan måtte være ansvarlig for 14 barn – og enda flere når noen er syke og de ansatte ikke får lov til å ringe etter vikar. På Ullevål sy-

kehus har de bare halvparten av spesialistene de trenger for å redde liv på traumeavdelingen. De ansatte og de pårørende i eldreomsorgen har for lengst slått alarm. De ansatte har ikke tid til å gi pasientene medisinen når de skal. De rekker ikke å gi pasientene mat eller hjelp til å gå på do når de trenger det. Det er uverdige og til tider også ulovlige.

Finansministeren påstår at han ikke skal kutte, men det er rett og slett ikke godt nok. Jeg kan ikke skjønne hvordan han har tenkt å finansiere dette og en økning til forsvar uten å øke skattene. Det regnestykket går ikke opp.

Derfor spør jeg finansministeren om han mener at Arbeiderpartiets skatteløfte er viktigere enn både forsvaret, gode skoler og sykehus framover.

Statsråd Jens Stoltenberg [11:05:07]: Jeg erkjenner at det på områder i offentlig sektor trengs flere folk, og ikke minst trengs det flere folk fordi vi blir flere eldre som trenger pleie og omsorg. Fordi vi blir flere eldre, trenger vi 4 000 flere ansatte per år bare for å holde standarden i eldreomsorgen og helsevesenet. Utfordringen er at veksten i arbeidsstyrken, som følge av befolkningsendringene, faktisk er mindre enn det, slik at hele veksten i arbeidsstyrken de nærmeste årene må gå til helse og omsorg bare for å opprettholde standarden innen helse og omsorg. Det illustrerer at vårt hovedproblem ikke er penger; vårt hovedproblem er arbeidskraft, altså folk.

Det viktigste vi kan gjøre for å sikre den norske velferden, er å bidra til at flere kommer i jobb. Vi må både holde ledigheten lav og få folk som er utenfor arbeidsstyrken, inn i arbeidslivet. Det har vi lyktes med når det gjelder pensjon. Eldre jobber mer og lenger, og de jobber ved siden av pensjonen. Vi må se på andre deler av både skattesystemet og trygdesystemet for å bidra til en tilsvarende utvikling for andre grupper.

Andreas Sjøalg Unneland (SV) [11:06:12]: Penger og folk henger jo sammen, for hva er det som skjer når bemanningen er så lav som den er mange steder? Jo, folk slutter. Alternativet er at de som har råd, kommer til å kjøpe disse tjenestene privat. Og hvor er det de ansatte i private helsetjenester skal hentes fra? Jo, det er fra offentlige tjenester. Så jeg føler ikke at regjeringen og finansministeren tar dette problemet tilstrekkelig på alvor.

Skal vi sikre god velferd, må vi være tydelige på hva vi prioriterer. Jeg er bekymret for at Arbeiderpartiets skatteløfte er et løfte om å la velferdsstaten råtne på rot. Jeg vil også bemerke at når vi mangler ansatte i privat næringsliv eller i oljesektoren, da jubler man over det, men når vi mangler ansatte i offentlige tjenester, da er det et problem. Synes finansministeren det er viktigere

å frede skattenivået i Norge enn å sørge for at de aller rikeste må bidra like mye til dugnaden som alle oss andre, sånn at vi kan styrke velferden framover?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:07:17]: Jeg hadde gleden av å være statsminister i åtte år i en regjering der SV deltok. Da regjerte vi på akkurat det samme skatteløftet, uendret skatte- og avgiftsnivå. Vi gjorde viktige endringer innenfor den rammen, økte for dem med høyest inntekt, innførte flere miljøskatter, men reduserte skatter og avgifter på andre områder, bl.a. på arbeid, for å fremme arbeidslinjen og få flere i jobb. Så SV har på en utmerket måte vist at det er mulig. Det er strålende om vi kan gjøre det igjen på et tidspunkt. Jeg tror at i et land som har en så stor finansformue som vi har i pensjonsfondet, er bare det å greie å unngå å gjennomføre massive skattekutt, som det er et rop om bl.a. fra høyrepartiene, en ganske stor og viktig oppgave.

Andreas Sjøalg Unneland (SV) [11:08:04]: Jeg takker for skrytet av hva SV fikk til i regjering. Vi er alltid klare til å forhandle med regjeringen, men da må man være tydelig på hva det er man prioriterer.

I Arbeiderpartiets utkast til partiprogram, som snart skal behandles, står det at man vil prioritere å styrke velferden og øke støtten til ordninger som er viktige for at folk får bedre råd, framfor store skattekutt. Det er her jeg mener at finansministerens regnestykke ikke går opp, for der høyresiden i hvert fall er ærlig om at det vil medføre kutt i barnehager, skoler og sykehus, påstår Arbeiderpartiet at de vil redde og styrke dem. Tallenes tale om skattenivået er det viktig faktisk å ta inn over seg. Arbeiderpartiet sier nå i realiteten at det er viktigere å skjerme skattenivået enn å sørge for at velferden blir reddet. Jeg håper at Arbeiderpartiet ombestemmer seg før landsmøtet om noen helger og faktisk blir tydelig på at dette skatteløftet blir begravd. Vil finansministeren støtte det?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:09:08]: Svaret på det spørsmålet er nei. Jeg kommer ikke til å støtte at man begraver det skatteløftet som ligger i forslaget til partiprogram for Arbeiderpartiet. Jeg tror det blir vedtatt. Nå er jeg veldig opptatt av ikke å uttale meg på vegne av landsmøtet i Arbeiderpartiet før de har gjort vedtakene sine, men jeg vil si at det er grunn til å tro at de kommer til å gjøre som programkomiteen foreslår. Da blir finansministeren glad. I tillegg blir jeg glad fordi jeg vet at det er mulig å regjere på et sånt grunnlag, vi har gjort det sammen med SV i åtte år tidligere.

Skatt er viktig, men det er også viktig at vi forvalter alle de pengene vi har, på en god måte, og hele tiden leter etter hvordan vi kan drive offentlig sektor bedre. SV og Arbeiderpartiet, alle partier som ønsker en sterk of-

fentlig sektor, må være de fremste til å fornye og forbedre offentlig sektor.

Det å gjøre det mulig for flere å jobbe mer er uten tvil det viktigste tiltaket for å trygge velferden i framtiden.

Presidenten [11:10:01]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Sveinung Rotevatn (V) [11:10:19]: Folk ventar på rentekutt, og det er ikkje så rart, for renteutgiftene er det som slår hardest inn i hushaldningsøkonomien til dei fleste. For ein familie med bustadlån på 4 mill. kr vil f.eks. forskjellen mellom norsk rentenivå no og nivået i nabolanda våre utgjere 90 000 kr i året. Det er eit formidabelt beløp for dei fleste familiar.

Den andre grunnen til at eg trur mange no ventar på rentekutt, er at regjeringa har skapt ei forventning om at det skal kome, og det starta dei med i desember i forfjor. Foreløpig har lite skjedd. No håpar og trur mange at det kjem eit rentekutt neste veke, men med dei urovekkjande inflasjonstala som no har kome, er det nok meir usikkert. I alle fall er det ei vanskeleg vurdering for Noregs Bank.

Det er jo freistande å spørje finansministeren kva han ville gjort dersom det var han som var sentralbanksjef, men det er ei reint hypotetisk problemstilling, så eg skal la det kvile. Det eg vil peike på, er at sentralbanksjefen i samband med førre pengepolitiske rapport, i desember, viste til at regjeringa sin ekspansive finanspolitikk og avtalen om budsjettet for 2025, utelukkande finansiert med oljepengebruk, «har bidratt til at vi har oppjustert anslagene for veksten i norsk økonomi neste år, og trekker sånn sett, isolert sett, i retning av en høyere rente.»

I eit replikkordskifte med underteikna på Stortinget siste dag for juleferien svarte dåverande finansminister at den auka oljepengebruken for budsjettet var både nødvendig og ansvarleg, og unnlét å kommentere det som Noregs Bank hadde uttalt.

Spørsmålet mitt til dagens finansminister er følgjande: Er det sånn at standpunktet til regjeringa framleis er at det er heilt nødvendig å finansiere budsjettavtalar med auka oljepengebruk, sjølv om det isolert sett trekkjer i retning av ei høgare rente?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:12:31]: Vi har en viktig arbeidsdeling i den økonomiske politikken som ble innført med inflasjonsmålet i 2001. Det er viktig fordi det er klare ansvarsforhold: Det er sentralbanksjefen, eller Norges Bank, som setter renten; det er ikke finansministeren.

Representanten Rotevatn har helt rett i at jeg er finansminister, jeg er ikke sentralbanksjef, men det er re-

gjeringsansvar å føre en økonomisk politikk som er ansvarlig, og som kan legge til rette for at vi bidrar til å få ned prisstigningen i Norge, og dermed også støtter opp under det som er Norges Banks hovedmål, nemlig å føre en pengepolitikk som gjør at vi får lav og stabil inflasjon i Norge, definert som 2 pst.

Siden inflasjonsmålet ble innført i 2001, har vi lyktes veldig godt med det. Vi har ligget på lav inflasjon, rundt 2 pst., i perioder under 2 pst., og det har gitt stabilitet og forutsigbarhet for norsk økonomi. Så skjedde det et veldig brudd dels som følge av covid og det som skjedde på tilbudssiden i økonomien, og så det som skjedde som følge av krigen i Ukraina. Da gikk prisstigningen i Norge, men også i hele verden, kraftig opp. Den var noen steder opp mot 10 pst. I Norge var vi oppe i 7 pst., tolv måneders rate, for et par år siden. Nå har vi greid å bringe inflasjonen ned, fra over 6 pst. til under 4 pst., og de fleste anslagene tyder på fortsatt nedgang i prisstigningen.

Det er alltid en avveining når det gjelder budsjetter, mellom både å holde igjen og være ansvarlig og samtidig bidra til å holde veksten oppe, bidra til å holde selssettingen nede og finansiere alle de gode formålene, som f.eks. økte utgifter til forsvar og omsorg. Jeg mener vi har funnet en god balanse, og inflasjonen har gått ned.

Sveinung Rotevatn (V) [11:14:37]: Eg takkar finansministeren for dei generelle betraktningane, men han svarer ikkje på spørsmålet mitt. Han er faktisk ikkje i nærleiken av å svare på det. Er det slik at den finanspolitikken denne regjeringa fører, er med på å støtte opp under pengepolitikken, eller gjer han det vanskelegare å setje ned renta?

Eg siterer vidare frå det sentralbanksjefen sa rett før jul. Då sa ho:

«Jeg kan ikke tallfeste den virkningen.»

Det gjaldt altså verknaden av budsjettet. Vidare sa ho:

«Vi har tatt inn over oss det det nå har blitt enighet om på Stortinget, og lagt det inn i våre anslag. Det bidrar til å løfte veksten i norsk økonomi, både i år og neste år, og er et av flere forhold som isolert sett trekker i retning av en høyere rente.»

Det er ingen som er uenig i at det er arbeidsdeling mellom sentralbanken og regjeringa, men det regjeringa seier og bruker å seie, er at finanspolitikken skal spele på lag med pengepolitikken. Når vi no ser at ein har fått høgare inflasjonstal enn venta, i hovudsak på grunn av nettopp innanlands prisstiging, er spørsmålet: Får det nokon konsekvens for måten regjeringa styrer finanspolitikken på, ikkje minst med tanke på det kommande jordbruksoppgjeret og revidert nasjonalbudsjett?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:15:45]: Det første spørsmålet jeg fikk i denne spontanspørretimen, gjaldt at veksten var for lav. Nå får jeg spørsmål om og kritikk for at veksten er for høy. Det illustrerer faktisk et viktig poeng, nemlig at å finne balansen i hvor mye vi skal stimulere økonomien, sikre lav arbeidsløshet og høy sysselsetting og samtidig få ned inflasjonen og legge grunnlaget for at sentralbanken etter hvert kan sette ned renten, er en av de vanskeligste avveiningene i den økonomiske politikken. Det er ikke sylskarpe ja- eller nei-svar på de spørsmålene.

Det jeg kan forsikre representanten om, er at vi kommer til å studere nøye hvordan det står til med norsk økonomi når vi legger fram revidert budsjett, og vi kommer til å se nøye på hva norsk økonomi trenger og tåler, når vi legger fram budsjettet for 2026. Hittil har vi vært med på en økonomisk politikk som har bidratt til at inflasjonen har gått fra opp mot 7 pst. til nå 3,6 pst. på tolv måneders rater. Det er samtidig med at vi har unngått økning i ledigheten. Tidligere ganger har man fått kraftig økning i ledigheten i tilsvarende situasjoner.

Sveinung Rotevatn (V) [11:16:52]: Finansministeren gjentek stadig at det er politikken til regjeringa som gjer at inflasjonen går ned. Det kan ein sakens diskutere, all den tid det er rentepolitikken som i hovudsak gjer at inflasjonen går ned, mens regjeringa sitt ansvar i finanspolitikken er å fyre opp under den økonomiske veksten gjennom ein budsjettimpuls som i år vel enda på 0,7 – viss eg hugsar riktig. Viss vi ser på veksten i sysselsetjinga i fjor, som rettnok var låg, er det statstilsette som utgjør den største auken.

Så er det sjølvsagt balanse ein skal finne her, men spørsmålet er om den balansen har vore god, all den tid sentralbanken sjølv seier at dei budsjetta ein no har vedteke i samarbeid med Senterpartiet og SV, bidrar til at ein løfter anslaga, og gjer det vanskelegare å setje ned renta.

I løpet av denne regjeringsperioden har ein altså auka oljepengebruken med 34 pst. på fire år – langt meir enn inflasjonen skulle tilseie. I tillegg kjem 27 mrd. kr i auka skatteinngang. Eg ventar framleis på svar: Er det slik at ein tek inn over seg det ein no har heldt på med i fleire år, og vil ta omsyn til det når ein skal leggje fram revidert nasjonalbudsjett, eller skal ein styre vidare med framleis auka oljepengebruk og høg budsjettimpuls?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:18:02]: Vi tar stilling til doseringene av både finanspolitikken og andre tiltak når vi legger fram revidert nasjonalbudsjett. Vi kommer til å legge fram et budsjett som er ansvarlig, og vi kommer til å legge fram et budsjett som er ansvarlig både med tanke på totaliteten i norsk økonomi og når det gjelder oljepengebruk.

Det er riktig at oljepengebruken har økt under skiftende regjeringer og skiftende politiske flertall her på Stortinget. Det som samtidig er gledelig, er at man har greid å gjøre det på en måte som gjør at man holder seg innenfor handlingsregelen, som sier at man skal bruke 3 pst., som forventet realavkastning av fondet i et normalår. Vi har faktisk ligget en del under det, og i år ligger vi ganske mye under 3-prosentbanen. Så kommer vi tilbake med oppdaterte tall i revidert.

Sveinung Rotevatn (V) [11:18:56]: Då trur eg at eg får konstatere at sjølv om vi har skifta finansminister, er svaret framleis det same, og det er at den økonomiske politikken til regjeringa – med høg oljepengebruk og høg budsjettimpuls – per definisjon er ansvarleg, nær sagt uansett, uavhengig av kva Noregs Bank seier.

Så er utfordringa at vi har auka pengebruken såpass mykje dei siste åra. Noko av det har vore veldig fornuftig og også einstemmig – støtte til Ukraina og løft til Forsvaret er vel og bra. Samtidig ser vi kva som er løysinga kvar gong ein skal forhandle her i Stortinget. Det har fram til no vore med SV, som, skal vi tru førre spørsmål, ikkje har noko mindre forventingar til auka pengebruk framover. No skal i tillegg Senterpartiet vere med, og ein skal gjennomføre eit jordbruksoppgjer i ei tid der matprisane alereie er i kraftig vekst.

Er det slik at den finanspolitikken som har vore ført under finansminister Trygve Slagsvold Vedum, no vert vidareført? Det høyrerest unekteleg slik ut når eg høyrer på finansministeren. Vil vi sjå nokon forskjell, eller er det det same som vi har sett tidlegare?

Statsråd Jens Stoltenberg [11:20:01]: Ethvert budsjett må tilpasses den situasjonen man står oppe i. Denne regjeringen opplevde i begynnelsen av sin periode et nytt pandemiutbrudd og har regjert i en tid med en fullskala krig i Europa, som har hatt store konsekvenser også for budsjettpolitikken, bl.a. gjennom et stort mottak av ukrainske flyktninger, noe som har ført til store økte utgifter, og gjennom en kraftig økning i forsvarsutgiftene og nå også en kraftig økning i støtten til Ukraina.

Det å si at vi fører nøyaktig samme finanspolitikk, har på en måte ikke noen mening når verden forandrer seg, men den bygger på de samme grunnleggende prinsippene om å følge handlingsregelen, om å være ansvarlig og om å bygge opp under en politikk som gjør det mulig å få ned prisstigningen. Det er riktig at det er Norges Bank som har hovedansvaret, men vi fører en politikk som sammen med det Norges Bank gjør, og sammen med det partene i arbeidslivet gjør, har bidratt til at vi har fått ned prisstigningen ganske betydelig. Reallønnen øker, og sysselsettingen er høy.

Presidenten [11:21:07]: Med det er den muntlige spørretimen omme.

Sak nr. 2 [11:21:12]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:21:14]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmålene nr. 5–8, fra henholdsvis representantene Helge Orten, Sandra Borch, Geir Pollestad og Ole André Myhrvold til finansministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål nr. 14, fra representanten Hege Bae Nyholt til forsknings- og høyere utdanningsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:21:36]: «Flere medier, blant annet NRK og TV2, har over tid meldt om en pågående og alvorlig bemanningskrise ved landets største akuttavdeling ved Oslo universitetssykehus. Statsråden har lenge vært varslet om den krevende situasjonen ved traumeavdelingen, som har en svært viktig nasjonal kriseberedskapsfunksjon for millioner av nordmenn.

Hvilke umiddelbare tiltak iverksettes nå for å bedre situasjonen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:22:05]: Takk for spørsmålet.

Det har over noe tid pågått en prosess ved Oslo universitetssykehus for å sikre god drift av traumefunksjonen. Saken er omtalt i flere medier, og jeg har også tidligere svart på spørsmål fra Stortinget om det pågående arbeidet. La meg innledningsvis igjen fastslå at traumefunksjonen ved Oslo universitetssykehus er et tilbud av stor og kritisk betydning, både lokalt, regionalt og nasjonalt.

Utfordringen knytter seg til dagens tilgang på kompetent personell og rekruttering. Mange har uttrykt en bekymring rundt den framtidige ivaretagelsen av tilbudet. Disse bekymringene blir tatt på alvor, det kan jeg bekrefte. Jeg blir holdt løpende orientert om ulike utfordringer ved alle landets sykehus gjennom departementets dialog med de aktuelle regionale helseforetakene. I denne aktuelle saken har jeg forsikret meg om at det jobbes aktivt med å finne løsninger.

I oppdateringen jeg har fått fra Helse sør-øst og Oslo universitetssykehus denne uken, beskrives tiltakene

som er gjort de siste ukene for å løse de grunnleggende rekrutteringsutfordringene til bakvaktstillingene innen traumatologi. Tiltakene antas å bidra til en økning i antall traumeoverleger fra fem til syv i løpet av én til to måneder. Oslo universitetssykehus vurderer selv at den akutte utfordringen nå er løst, men vil arbeide videre for å sikre samme kompetanse og stabil beredskap framover.

I det videre arbeidet vil også samarbeidet som er inngått mellom Forsvarets sanitet og Oslo universitetssykehus om totalberedskapen, bidra til en mer bærekraftig og stabil løsning.

Det er grunn til å minne om at det her er snakk om et vaktlag med bakvakter innen traumatologi. De tilkalles ved spesielt vanskelige problemstillinger. Det er et eget vaktlag med traumeteamledere som er til stede på sykehuset hele døgnet, året gjennom, og som leder team bestående av mange viktige yrkesgrupper. Rekruttering og bemanning av denne funksjonen er stabil og velfungerende. Helt avslutningsvis vil jeg nevne at sykehusets ledelse har vært tydelig på at beredskapen opprettholdes, uten reduksjon i kvalitet og kapasitet ved skademottaket.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:24:25]: Årsaken til at jeg stiller dette spørsmålet i spørretimen, er at jeg har forsøkt å spørre statsråden tidligere, i skriftlig spørsmål. Da jeg ba om konkrete tiltak, var på en måte svaret at helseministeren holdt seg orientert. Det opplevde jeg ikke at var en tilstrekkelig måte å svare Stortinget på, nettopp fordi det i veldig, veldig lang tid har vært varslet om disse utfordringene. Vi har savnet et større engasjement fra statsråden tidligere, for å sikre dette veldig viktige traumetilbudet for så mye som 3,2 millioner nordmenn, når det er krise.

Tillitsvalgte har i mediene varslet om at avdelingen er i ferd med å kollapse. Det er et stort alvor ved den type ord, og det skaper stor utrygghet. Jeg er glad for at regjeringen nå virker å være mer på ballen, men jeg vil utfordre helseministeren på om han vil følge dette tett fremover.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:25:31]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Det gjør jeg naturligvis. Samtidig er det viktig å minne om et grunnleggende prinsipp om at det er sykehusene, helseforetakene og de regionale helseforetakenes ansvar både å ivareta sørgeforansvaret og sørge for at alle innbyggere i Norge får god helsehjelp når de trenger det.

Det vil med jevne mellomrom kunne oppstå problemstillinger – noen av dem større, noen av dem mindre. Dette er nok åpenbart i kategorien større problemstilling. Da er det også viktig at vi har tillit til at sykehusene håndterer dette, at de bruker de rammene de har til

å finne løsninger med sine ansatte og tillitsvalgte, og at de hele tiden innretter virksomheten sin på en måte som gjør at det ikke kan sås tvil om verken kvaliteten i tilbudet, pasientsikkerheten, forsvarligheten eller noe annet.

Vi skal fortsette både å holde oss orientert og ha nær dialog med det regionale helseforetaket og Oslo universitetssykehus om dette. Det er til syvende og sist deres ansvar å sørge for at dette blir løst, og det har vi nå tro på at kommer til å skje.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:26:32]: Jeg er selvfølgelig fullt klar over styringslinjene i spesialisthelsetjenesten i Norge, men dette er et stort, nasjonalt viktig tilbud for veldig mange nordmenn, hvis – eller når – en krise på nytt oppstår. Jeg hørte helseministeren si at dette handlet om tilgang på kompetent personell og den eventuelle utfordringen med å rekruttere og beholde helsepersonell. Da må man virkelig gå inn i det og se på hva det er som gjør at dette er krevende. Dette er et høykompetent, veldig spesialisert tilbud vi er helt avhengig av at er på plass når det gjelder.

Det siste spørsmålet mitt er da: Kan statsråden forsikre at dette ikke egentlig handler om økonomi? Er det en prioritering her som handler om økonomi mer enn om tilgang på personell?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:27:33]: Slik jeg forstår Helse sør-øst og Oslo universitetssykehus, er ikke dette først og fremst et spørsmål om økonomi. Jeg er veldig glad for at situasjonen ser ut til å bli bedre, og at man går fra fem til syv traumeoverleger og også har dette samarbeidet med Forsvarets sanitet. Jeg finner grunn til igjen å understreke at både Helse sør-øst og Oslo universitetssykehus forsikrer oss om at beredskapen for både større ulykker og alvorlige skader ved sykehuset ivaretas av helsepersonell med utdanning og erfaring innen traumatologi. Det er det viktigste for innbyggerne våre å være trygg på.

Som helse- og omsorgsminister må jeg stole på den informasjonen jeg får fra dem. Vi er selvfølgelig opptatt av at dette må komme inn i et konstruktivt spor, men også av å finne varige, gode løsninger på dette som gjør at situasjonen bedrer seg for alle dem som er involvert. Nei, jeg opplever ikke først og fremst at dette handler om økonomi.

Spørsmål 2

Kjersti Toppe (Sp) [11:28:43]: «Barne- og ungdomspsykiatrien har blitt kritisert dei siste åra for å ikkje hjelpe dei barna som treng det mest. Nedbygging av sengekapasitet og at barn har blitt avvist utan vurde-

ring, er kjente utfordringar. For eitt år sidan blei Senterpartiet og Arbeidarpartiet i regjering einige om å styrke den ambulante helsehjelpa med eigne team til barnevernsinstitusjonane. Ifølgje TV 2 si kartlegging går denne satsinga veldig tregt, og viktige tiltak er ikkje på plass.

Kan statsråden gjere greie for utviklinga i arbeidet med å betre helsehjelpa for barn og ungdom?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:29:24]: Mange av barna som er i kontakt med barnevernet, har behov for ekstra hjelp og støtte. De har selv sagt rett til nødvendig helsehjelp på lik linje med alle andre norske borgere. Tilbudene i psykisk helsevern for barn og unge – som vurderingssamtaler, ambulante, polikliniske tilbud og døgntilbud – er helt avgjørende. Det er også etablert om lag 43 FACT ung-team. Disse teamene, som jeg vet det er stor interesse for, sørger for lett tilgang til hjelp og behandling for unge som trenger langvarig og sammensatt innsats fra flere hjelpetjenester. De bidrar også på en god måte med å forebygge innleggelser. Oppfølgingen skjer der ungdommen bor, og på ungdommens premisser, slik at de opprettholder tilknytningen til sitt vanlige liv og miljø. Er det noe jeg vet og hører barna trenger, så er det nettopp normalitet og ro.

Allerede mens barnevernsinstitusjonsutvalgets forslag var på høring, ga vi de regionale helseforetakene i oppdrag å planlegge for etablering av helseteam tilknyttet barnevernsinstitusjonene. Jeg tror det er dette representanten først og fremst er ute etter i spørsmålsstillingen. Da kan jeg bekrefte at alle regioner er i gang med å få på plass slike tilbud, men som også TV 2s prisverdige kartlegging viser, vil løsningene variere rundt om i landet fordi barnevernsinstitusjonene er ulikt fordelt og av ulik størrelse, og fordi helseforetakene organiserer sine tjenester ulikt. Det viktigste er at barna får den helsehjelpen de trenger, ut fra sine individuelle behov og forutsetninger og til riktig tid, og selv sagt at det er hjelp som faktisk hjelper.

Noen barn har alvorlige, langvarige og sammensatte behov og trenger i perioder døgnbehandling. Regjeringen har derfor i Opptrappingsplan for psykisk helse satt som resultatmål at vi skal hindre nedbygging av sengeplasser og sikre at døgnkapasiteten i psykisk helsevern er på et nivå som faktisk møter behovet til barn med alvorlige psykisk lidelser og behov for døgnbehandling. Fram til 2023 økte antall plasser tilbake til og over 2011-nivå. Jeg er glad for at vi har stoppet den nedgående negative trenden og nå ser ut til å ha klart å snu den, slik at vi igjen får økt antall døgnplasser.

Vi er i gang med å følge opp de aller fleste av utvalgets forslag om bedre helsehjelp, så som helseteam, bedre helsekartlegging, sikkerhetspsykiatri og styrking av

rusbehandlingen. Helsedirektoratet er også bedt om å vurdere behovet for endringer i regelverk og prioriteringsveiledere og å utarbeide faglige retningslinjer om samarbeid om barn i barnevernet med alvorlige psykiske lidelser. Flere av disse tiltakene vil bli nærmere omtalt i den varslede Prop. L-en om et kvalitetsløft i barnevernet fra barne- og familieministeren.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Kjersti Toppe (Sp) [11:32:10]: Det som har gjort meg bekymra, er når eg les kva TV 2 får av svar frå helseføretaka. Dei viser til at dei «berre» har fått i oppdrag å planleggja for helseteam, men at det ikkje er eit oppdrag å få det etablert i år, og at det heller ikkje er midlar til det.

No høyrer eg statsråden seia at han er i gang med å få etablert helseteam. Det er eg glad for, og eg legg da til grunn at det òg vert gjeve signal ut til helseføretaka.

Grunnen til at eg tar dette opp, er at eg er alvorleg bekymra for helsetilboda til dei mest alvorleg sjuke ungane i Noreg, og det er på høg tid at vi får til eit betre samarbeid mellom barnevernet og helsetenesta. Om statsråden kan bekrefte desse planane, og at det faktiske vert etablert i år, er det veldig bra.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:33:19]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Jeg deler bekymringen til representanten, og dette er et engasjement som jeg tror vi er enige om. Og ja, jeg kan bekrefte at alle regioner er i gang med å få på plass disse tilbudene, og jeg forventer også at de kommer på plass. I likhet med representanten er jeg utålmodig og synes – igjen – det var prisverdig at TV 2 gjorde den kartleggingen. Det er veldig bra at vi har en presse i Norge som er utålmodig og sjekker at det er sammenheng mellom de styringssignaler som blir gitt, og det som faktisk skapes av resultater. Det har selvfølgelig også medført at vi har fått økt oppmerksomhet på dette og følger tett opp, og det skal vi gjøre framover også.

Jeg har også lyst til å si at den strategien som representanten var arkitekten bak for institusjonsbarnevernet, der vi som vanlig i et veldig godt samarbeid mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering la fram veldig mange viktige tiltak, har denne regjeringen absolutt ambisjon om å gjennomføre, for det er veldig bra politikk som vil hjelpe de mest sårbare barna.

Kjersti Toppe (Sp) [11:34:22]: Det er veldig, veldig tryggjande, det statsråden sa om å følgja opp strategien, for det tenkjer eg kan gjera ein forskjell og gi ny retning for dei barna som treng det mest.

Det er viktig for både barn og unge, men òg vaksne med alvorlege lidingar med rus og psykiatri, at det er tilstrekkeleg døgnkapasitet. Mange kan verta hjelpte ambulant i kommunane, men ein del vil alltid ha behov for døgnbehandling.

Eg vert litt forvirra når eg høyrer om tal og framskrivingar, for i Riksrevisjonens rapport som kom no – ROP, altså, rus- og psykiske lidingar – står det at det har vore ein nedgang på grunn av at auken ikkje har vore i samsvar med befolkningsutviklinga. Da snakkar eg om døgnkapasitet innanfor psykisk helsevern. Det står i strid med dei politiske målsetjingane og det som statsråden seier frå talarstolen no.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:35:26]: Det har vært en liten økning. De siste offisielle tallene vi har, er for 2023, og da gikk antall døgnplasser for barn og unge opp fra 331 året før til 332. Det er en symbolsk økning, får vi si – det er én plass. Men det er viktig å huske på bakteppet, og det er at gjennom mange år har det vært en ganske kraftig nedbygging. Hvis vi ser på psykisk helsevern for barn og unge og voksne i sammenheng, snakker vi om mange hundre døgnplasser. Det var et felles engasjement Arbeiderpartiet og Senterpartiet hadde i regjering, hvor vi i Hurdalsplattformen og i de politiske ambisjonene der var tydelige på at vi skulle snu den trenden, og det har vi klart. Vi har også gitt et oppdrag til helseregionene om at de må øke kapasiteten i tråd med framskrivingene. Det er noe de rapporterer på, og vi følger med på det. Tallene er offisielle og åpne for alle, så her vil det være veldig lett å se om man når disse målene og ambisjonene eller ikke.

Spørsmål 3

Bård Hoksrud (FrP) [11:36:36]: «Siden 2023 har antallet personer som mottar pleiepenger for sykt barn fra Nav, økt med 19 pst., og med 150 pst. siden 2018. Siden 2018 har vi også sett en massiv økning i ventetider for habilitering for barn og unge og en sterk økning i ventetider for barnesykdommer og barnekirurgi.

Vil statsråden gjennomføre tiltak som målrettet treffer denne gruppen, slik at vi sørger for friske barn og foreldre som kan komme seg tilbake til arbeidslivet?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:37:03]: Takk for spørsmålet.

I spørsmålet framstiller representanten en sammenheng mellom pleiepenger for sykt barn på den ene siden og ventetider for behandling på den andre siden, men det er andre grunner til økningen i bruk av pleiepenger enn at barnet venter på behandling. Den største gruppen hvor foreldrene får pleiepenger, gjelder barn

med alvorlig sykdom første leveår, særlig barn som er født for tidlig, eller som er født med en alvorlig sykdom. En annen stor gruppe er barn med kreft. Det er viktig å understreke at disse pasientene ikke står på venteliste for behandling. De får rask og god helsehjelp. Det skulle bare mangle.

Økningen i bruk av pleiepenger skyldes ifølge Nav at ordningen i oktober 2017 ble endret til å gjelde flere barn enn tidligere. Tidligere omfattet ordningen foreldre med barn under 12 år som var innlagt på helseinstitusjon, og barn under 18 år som var svært alvorlig eller livstruende syke. Så skjedde denne endringen i 2017, der det ikke lenger var krav om innleggelse i helseinstitusjon, og reglene ble også forbedret for foreldre med varig syke barn, som kronisk syke og funksjonshemmede. Fra 2016 til 2019 økte som en følge av dette antallet barn omfattet av ordningen med 56 pst., og som representanten sier, har mottakere av pleiepenger fortsatt å øke. Det er ikke nødvendigvis en negativ utvikling. Snarere tvert imot er det en villet utvikling gitt at man utvidet dette regelverket slik at flere skulle få god hjelp.

En del barn trenger ekstra omsorg, tilsyn og pleie fordi de er født med nedsatt funksjonsevne eller blir rammet av sykdom eller skade. Det er derfor bred enighet, heldigvis, om at vi som samfunn skal ha ordninger som gir rom for at foreldre kan pleie sine barn i sykdomsperioder uten å måtte forlate arbeidslivet.

Vi er nok helt enige om at det er viktig å redusere ventetidene, også for barn og spesielt der hvor det er lange ventetider. Det er like viktig å sørge for at vi har gode ordninger for foreldrene, men økt bruk av pleiepenger har altså lite med ventetidene i sykehusene å gjøre.

Bård Hoksrud (FrP) [11:39:18]: Det kan godt hende det har lite å gjøre med hvor lenge man må vente. Jeg er veldig glad for at vi i 2017 gjorde om regelverket sånn at flere faktisk får muligheten, for det kan være utfordrende å være foreldre til barn som har disse utfordringene, og det tror jeg alle skjønner godt. Derfor er det bra at man gjør om og utvider mulighetene for å få det.

Det er likevel slik at habilitering for barn og unge i fjor hadde de aller lengste ventetidene, med 112,5 dager i snitt. I februar i år var det oppe i 114 dager. Da blir spørsmålet hvorfor regjeringen ikke prioriterer å redusere ventetiden på habilitering for barn og unge når man ser at ventetiden øker. Det må være stikk i strid med statsrådets eget ventetidsløfte at disse sårbare barna får økt ventetid, på tross av ventetidsløftet.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:20]: Jeg er ikke tilfreds med situasjonen, som representanten vet. Det er for lange ventetider i spesialisthelsetjenesten. Jeg mener det er negativt og vil kunne gå på tilliten løs til helsetjenestene våre at vi over så lang tid har vært så-

pass langt unna de langsiktige målene vi har satt for ventetider, som både den forrige regjeringen og denne regjeringen har vært enige om, men ingen har så langt klart å komme dit. Det må vi gjøre noe med. Ventetidene skal ned på absolutt alle områder. Jeg vil at det skal gå raskere, og vi gjør det vi kan for at det skal skje. Det er helt riktig at det er ventetider innenfor deler av det tilbudet som gis til barn og unge. Det har vært en veldig sterk økning i antallet henvisninger til habiliteringstjenesten, da først og fremst knyttet til ADHD-utredninger og autisme. Det har igjen gitt kapasitetsutfordringer som sykehusene har hatt utfordringer med å håndtere, men der jobbes det nå med både å rekruttere fagkompetanse og gjøre andre tiltak som skal få ventetidene ned. Den innsatsen tror jeg vil gi resultater de neste månedene.

Bård Hoksrud (FrP) [11:41:26]: Vi vet også at det er en åpenbar sammenheng mellom det å stå i helsekø og det å få stønad fra Nav og sykepenger. Det er interessant, for ofte er skottene mellom arbeid, sosial og helse veldig tette. Da kunne det vært interessant om statsråden kunne si noe om regjeringen har gjort noen beregninger av hvor mye man kan spare, f.eks. innenfor Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett, gjennom eksempelvis å kunne kjøpe flere private tjenester eller raskere få behandling i helsetjenestene ved å redusere ventetiden.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:42:04]: Det er åpenbart sånn at mennesker som er i arbeid, og som ikke kan jobbe fordi de venter på helsehjelp, er et tap for samfunnet. Det er dårlig samfunnsøkonomi, men det er jo ikke bare dårlig samfunnsøkonomi. Dette handler om enkeltmennesker som opplever smerte, usikkerhet og uro, og som i verste fall kan få dårligere prognoser og utsikter fordi de venter for lenge på helsehjelp, så det er ikke greit at ventetidene er så lange. Samtidig må vi huske på at de som blir akutt syke, alvorlig syke, får rask og god hjelp av sannsynligvis verdens beste helsetjeneste, så her skjer det også en fortløpende prioritering. Grunnen til at vi har satt i gang ventetidsløftet, bevilget flere milliarder kroner ekstra til sykehusene, fått med oss partene i arbeidslivet på dette løftet, og at det nå settes i gang hundrevis av tiltak over hele Sykehus-Norge, er nettopp at vi vil at folk skal være trygge på at de får rask og god helsehjelp, og at de som er i arbeid, raskere kan komme seg tilbake til produktivt arbeid. Det er godt for verdiskapingen i landet, men det er først og fremst veldig bra for den enkelte.

Spørsmål 4

Marian Hussein (SV) [11:43:16]: «Bemanningssituasjonen i hele helsesektoren er i utgangspunktet svært krevende. Tillitsvalgte fra en rekke fagorganisasjoner uttrykker nå bekymring for at en del av tiltakene under ventetidsløftet har skapt mer press. Det rapporteres om at man kutter årsverk, samtidig som man betaler folk for å jobbe overtid.

Er strategien fra regjeringen at færre skal strekke seg enda lengre for å løse bemannings- og kapasitetsutfordringene i spesialisthelsetjenesten?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:43:51]: Svaret på spørsmålet er nei. Vi trenger økt grunnbemanning i sykehusene våre, og grunnbemanningen har også økt.

Det er veldig viktig at ventetidsløftet først og fremst skal gi varige positive effekter. Det er grunnen til at vi i tillegg til å bli enige med SV i Stortinget om en milliardøkning til sykehusene også har fått med oss Legeforeningen, Psykologforeningen, Delta, Fagforbundet og Norsk Sykepleierforbund på et forpliktende trepartssamarbeid for å identifisere og iverksette tiltak som gir positiv varig effekt. Det er den positive varige effekten som gjør at vi får mer bærekraft i sykehusene våre, noe som igjen kan bidra til redusert arbeidsbelastning, mindre stress, lavere sykefravær og at vi evner å beholde helsepersonellet vårt, som er den aller viktigste ressursen vi har. At vi i ventetidsløftet bl.a. har blitt enige om premisser for god oppgavedeling og blitt enige om en lang rekke eksempler på oppgaver som kan deles, som nå er sendt ut til sykehusene, er et eksempel på noe som gir varig positiv effekt, som fagforeningene har vært opptatt av. Jeg synes fortsatt at det går tregt. Her må sykehusene nå ta i bruk det vi har blitt enige om, for dette er veldig positive bidrag.

En annen arbeidsgruppe vi har hatt i ventetidsløftet, handler om å ta i bruk ny teknologi, digitalisering og kunstig intelligens, for vi vet at det kan være personellbesparende. Også der har vi brukt trepartssamarbeidet. Fagforeningene har sittet sammen med arbeidsgiverne og sykehusene og blitt enige om tiltak og eksempler på teknologi som er mer eller mindre nøkkelferdig hyllevarer og kan tas i bruk. Det ser vi nå skjer.

Vi har også satt i gang en tredje arbeidsgruppe, som handler om å fange tidstyver. Det høres dramatisk ut, men det er veldig viktig. Det er rett og slett fordi det er veldig mange tillitsvalgte og helsepersonell som har fortalt meg at mye av arbeidsdagen deres har blitt for byråkrati. Det har blitt for mange unødvendige rapporteringskrav, skjemaer, møtevirksomhet som ikke er nødvendig, datasystemer som ikke snakker sammen – ting som rett og slett stjeler tid fra klinikerne. Jeg mener at det er en meningsløs bruk av ressurser. Vi må heller gi mer tillit til førstelinja og mer rom for faglig frihet og au-

tonomi. Det bedrer motivasjonen, men hvis vi også klarer å spare 30 minutter hver dag av den tiden leger og sykepleiere bruker på unødvendige oppgaver, har vi altså 4 500 årsverk. De skal vi ikke kvitte oss med, for vi trenger alle som én, men de 4 500 årsverkene kan brukes til bedre pasientkontakt, mindre ventetider og redusert arbeidsbelastning. Ventetidsløftet handler først og fremst om dette.

Det er også behov for noen kortsiktige tiltak, og derfor har vi sagt at de av helsepersonellet som ønsker å jobbe ekstra, mot god betaling og basert på 100 pst. frivillighet, skal få lov til det. Det ville vært veldig rart hvis vi sa at det er helt greit at helsepersonell selger fritiden sin til private helseaktører, men at de ikke skal få lov til å gjøre det i de offentlige sykehusene, der de har kollegene og pasientene sine, kjenner rutinene og har sitt faste ansettelsesforhold.

Marian Hussein (SV) [11:46:57]: Det sies at en sminkegris fortsatt er en gris. Ventetidsløftet har over tid vært kritisert fra oss i SV for ikke å ta tak i de grunnleggende problemene som skaper ventetid. Det er for dårlig grunnbemanning i veldig mange sykehus. I et NRK-oppslag forrige uke så vi at man i det ene øyeblikket forventer at ansatte skal selge fritiden sin og jobbe overtid, og i det neste kutter i årsverk. Samtidig vet vi at norske sykehus bruker over én milliard på sykefravær i året. Forstår statsråden tilbakemeldingene fra de tillitsvalgte, og hvilke tiltak og grep vil statsråden foreta seg for å gjøre det lettere å stå over tid i og jobbe i den offentlige helsetjenesten, slik at ventetidsløftet ikke blir enda et stunt, som veldig mange av de tillitsvalgte kalte det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:02]: Vi må ta alle tilbakemeldinger fra alle tillitsvalgte på alvor. Jeg har gjennom hele denne prosessen vært opptatt av at de skal involveres på alle nivåer. Jeg tror aldri noen helseminister har gitt et klarere oppdrag i oppdragsbrevene til sykehusene om hvordan både ansatte og tillitsvalgte skal involveres på absolutt alle nivåer i vår felles helsetjeneste. Å lytte til ansatte som har gode ideer, forslag og innspill, og som ofte opplever at disse stopper opp, er på en måte avgjørende hvis vi skal lykkes. Vi må samarbeide.

Men jeg tar også litt avstand fra den virkelighetsbeskrivelsen til representanten, for dette er altså et partnerskap som legene, sykepleierne helsefagarbeiderne og psykologene stiller seg bak. De er med i ventetidsløftet. Jeg har møte med dem hver sjette uke, og vi sitter og diskuterer tiltak og løsninger og finner en vei fram. Alternativet hadde vært å ikke hatt med fagforeningen i dette, og det mener jeg ville vært helt grunnleggende galt. I innlegget mitt nevnte jeg alt det vi gjør som skal bidra til å ta tak i de langsiktige utfordringene, som jeg opplever

at representanten har et sterkt engasjement for. Det er først og fremst det ventetidsløftet handler om.

Marian Hussein (SV) [11:49:05]: Jeg har forståelse for at statsråden møter tillitsvalgte i ventetidsløftet, men det er også veldig tydelige beskjeder fra tillitsvalgte ved St. Olavs og Kalnes som ikke synes at ventetidsløftet er det de faktisk trenger, for det de så, er at i det ene øyeblikket kutter sykehusene der de jobber, i grunnbemanning og årsverk, og i det neste tilbys de ekstra penger for å selge fritiden sin. Når man har sett den store belastningen veldig mange helsepersonell som slutter å jobbe i helsevesenet, gir beskjed om, virker dette som kortsiktige løsninger. Det tar ikke opp i seg kapasitetsutfordringen og bemanningsutfordringen.

Mitt siste spørsmål til statsråden: Hvilke tiltak vil han ta tak i for å løse bemanningsutfordringene som skaper ventetidsutfordringene i neste omgang? For det er jo dårlig grunnbemanning som er hans største utfordring.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:11]: Ja, vi har mange utfordringer. Fram til 2060 kan vi mangle opp til 180 000 helsepersonell hvis vi organiserer tjenestene sånn som i dag. Penger har vi mye av i dette landet, men det er folk vi kommer til å mangle. Det er veldig enkelt å si at vi skal øke grunnbemanningen, men når mange sykehus sliter med å fylle de stillingene de lyser ut, sliter med å få vaktplanene sine til å gå opp og dessverre over tid har måttet ha altfor mye bruk av innleie og vikarbyråer med kompetanse utenifra – rett og slett fordi vi ikke har nok helsepersonell – da må vi liksom litt bort fra overskriftene og litt inn i løsningene. Det var det jeg prøvde å si i det første innlegget. Det vi gjør med bedre oppgavedeling, det vi gjør med å ta i bruk ny teknologi som er tidsbesparende, og det at vi nå gjør et ordentlig arbeid med å fjerne tidstyvene som stjeler tid fra helsepersonellet vårt – de kastet bort tiden på oppgaver som ikke er nødvendige, fordi noen har pålagt dem det, og det må tas bort – alt dette kommer til å bidra til redusert arbeidsbelastning, bedre pasientflyt og kortere ventetider. Det er det ventetidsløftet først og fremst handler om.

Spørsmål 5

Fra representanten Helge Orten til finansministeren:

«I forliket om grunnrenteskatt på vindkraft 15. desember 2023 er det enighet om å innføre en konstantstrømskatt med utbetaling for investeringskostnader i nye kraftanlegg.

Vil regjeringen følge opp forliket og la utbetalingsordningen tre i kraft før stortingsperioden er over?»

Spørsmål 6

Fra representanten Sandra Borch til finansministeren:

«I sitt forslag til ny skattekommisjon skriver regjeringen følgende: 'Kommisjonen bes vurdere om de viktigste subsidiene gjennom unntak i skatte- og avgiftsreglene er riktig prioritering og virkemiddelbruk i dag og fremover, og ev. vurdere om det er deler av denne virkemiddelbruken som heller burde ivaretas på utgiftssiden'.

Kan statsråden garantere at det er uaktuelt å fjerne noen av fradragene som bidrar til bosetting og utvikling i nord?»

Spørsmål 7

Fra representanten Geir Pollestad til finansministeren:

«Mange lokalsamfunn i Finnmark og Nord-Noreg står overfor store utfordringer med eit folketal som er venta å gå ned, og stor mangel på unge folk. Finansministeren foreslår no ein skattekommisjon med eit mandat som betyr at viktige skattefrådrag kjem i spel. Eg minner om at den førre finansministeren, Trygve Slagsvold Vedum frå Senterpartiet, gav auka frådrag og skattelette til folk i Nord-Noreg.

I ei tid der Russland har angripe eit anna av nabolanda sine, er statsråden sikker på at det er rett å skape uvisse rundt desse frådraga?»

Spørsmål 8

Fra representanten Ole André Myhrvold til finansministeren:

«Skattesystemet er endret flere ganger de siste tiårene, blant annet gjennom skattereformene i 1992, 2006 og 2016. Finansministeren foreslår nå en ny skattekommisjon med et mandat som innebærer at viktige skattefradrag for arbeidsfolk kommer i spill. Jeg minner om at den forrige finansministeren, Trygve Slagsvold Vedum fra Senterpartiet, gav økte fradrag og skattelette til arbeidsfolk.

I en tid der mange fortsatt opplever høye priser og en stram økonomi, er statsråden sikker på at det er riktig å skape usikkerhet rundt disse fradragene?»

Presidenten [11:51:15]: Spørsmåla nr. 5–8 er utsette til neste spørjetime.

Spørsmål 9

Anne Kristine Linnestad (H) [11:51:28]: «Det er avdekket store restanser og altfor lang saksbehandlingstid i statsforvalterembeter. Det gjør noe med vår følelse av rettssikkerhet når slike saker avdekkes.

Hvilke tiltak har statsråden og regjeringen satt inn for å redusere køene, rette opp feil og sørge for at innbyggerne kan være trygge på at rettssikkerheten deres ivaretas?»

Statsråd Karianne O. Tung [11:51:51]: Statsforvalterne har en rekke oppgaver som har betydning for enkeltpersoners rettssikkerhet. Innbyggerne skal ha tillit til og være trygge på at statsforvalterne håndterer sine saker i tråd med lover og regler. Som digitaliserings- og forvaltningsminister har jeg det administrative ansvaret for statsforvalterne. Det er likevel den enkelte fagstatsråd som har det konstitusjonelle ansvaret for oppgavene de legger til statsforvalteren innenfor sitt område. Dette innebærer også ansvaret for at det er tilstrekkelige ressurser til å løse oppgavene.

Som administrativt ansvarlig er jeg opptatt av at vi setter statsforvalterne i stand til å ivareta sitt samfunnsoppdrag. Jeg har derfor dialog med statsforvalterne og departementene om samsvaret mellom ressurser og oppgaver, og jeg har satt i gang en utredning for å kartlegge ressursituasjonen på ulike fagområder. Utredningen skal vurdere om enkelte av oppgavene kan tas ut, nedprioriteres, forenkles og effektiviseres, eventuelt om tilførsel av ressurser er nødvendig. Arbeidet skal være ferdig til høsten. I tillegg har regjeringen gjort mye for å styrke statsforvalterne i årets budsjett, totalt med 101 mill. kr.

Før nyttår kom det fram at 123 saker som gjaldt tvangsmedisinering, ikke var blitt behandlet hos Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus. Det ble gjort feil i saksbehandlingen, det var ikke kontrollrutiner som avdekket dette, og oppfølgingen i etterkant var ikke tilstrekkelig. I tillegg ble departementene varslet for sent.

Regjeringen tok situasjonen på største alvor. Helse- og omsorgsministeren og jeg følger nå opp embetet for å sikre at det ryddes opp, og for at noe tilsvarende ikke skal skje igjen. Det handler bl.a. om gode rutiner og ledelsens ansvar for internkontroll. Her har det allerede blitt gjort mye for å styrke dette arbeidet.

Ressursknapphet er ingen unnskyldning for manglende kontroll. Det er nettopp i slike tilfeller vi trenger at systemene fungerer. Når feilen først har skjedd, må det håndteres på en tillitvekkende måte, nettopp fordi det er rettssikkerheten som skal ivaretas, og fordi innbyggerne skal ha tillit til og kunne være trygge på at statsforvalterne håndterer sine saker i tråd med lover og regler.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:54:08]: Takk for et godt svar. Jeg har mulighet til å stille i hvert fall to spørsmål – ett ekstra – men jeg skal prøve å samle det litt. Vi har blitt et samfunn hvor vi alle har utrolig mange rettigheter og mange plikter. Jeg vet hva som er denne statsrådens arbeidsoppgaver, men jeg vil likevel spørre henne om hun har satt i gang et arbeid med å gjennomgå og revidere – eller i hvert fall se på – hvilke rettigheter og plikter embetene skal ivareta, for å se om det er noe man kan gjøre slik at det blir større muligheter for å sikre rettssikkerheten på den måten. Vi skal alle ha de rettighetene vi har, og jeg vet hvor vanskelig det er å frata noen deres rettigheter eller å endre på ting, men likevel tror jeg kanskje at vi har kommet til et punkt hvor vi er nødt til å se på om vi klarer å oppfylle alle.

Statsråd Karianne O. Tung [11:55:05]: Det skal være rettssikkerhet for innbyggerne våre, og det er viktig at det legges til grunn i hele forvaltningen. Jeg har valgt å ta initiativ til å kartlegge balansen mellom oppgaver og ressurser hos statsforvalterne nettopp fordi vi får tilbakemeldinger om at den balansen er skjev, og at det oppstår restanser. Før påske vil vi ha på plass en arbeidsgruppe som kan begynne denne kartleggingen, og i dette arbeidet deltar fagressurser fra statsforvalterne og de ulike departementene som gir statsforvalterne deres oppgaver. Jeg skal som sagt motta det ferdige arbeidet til høsten.

Jeg har lyst til å henvise til min kollega kommunalministeren og ikke minst til Arbeiderpartiets partiprogram, som slår fast at man skal ha en kommunkommisjon for å se på nettopp oppgaver, plikter og rettigheter i kommunene – også sett i sammenheng med statsforvalterne, for det er statsforvalterne som kontrollerer og fører tilsyn med kommunene.

Anne Kristine Linnestad (H) [11:56:08]: Når statsråden viser til sitt eget kommende partiprogram, kan jeg jo henvise til Stortingets behandling av en sak i går om nettopp å gå igjennom kommunenes oppgaver. Vi takket tidligere komitéleder Lene Vågslid for å ha satt det i gang, men det var Høyres initiativ. Så der tror jeg vi kan dele litt på ansvaret og ikke minst valgløftet.

Statsråden var inne på det med behov og ressurser. Da lurer jeg på om statsråden har vurdert om embetene skal finansieres forholdsmessig, med hensyn til innbyggertallet i hvert distrikt, eller om det er basert på antallet saker, som er grunnleggende for finansieringen av det enkelte statsforvalterembetet.

Statsråd Karianne O. Tung [11:57:03]: Jeg skal ikke gå i detalj inn på budsjettmodellen for statsforvalterne her i dag, men overordnet sett styrker vi statsforvalterne med 101 mill. kr i statsbudsjettet for i år. De pengene

skal gå til å møte utfordringer innen samfunnssikkerhet, integrering, en vanskelig kommuneøkonomi og tilsyn med enslige mindreårige asylsøkere. Så vil også den kartleggingen vi er i gang med, hvor vi skal se på balansen mellom oppgaver og ressurser, eventuelt vise om det er grunnlag for å ta en nærmere diskusjon også om budsjettmodellen for fordelingen til statsforvalterne, enten det handler om oppgaver eller innbyggertall.

Spørsmål 10

Hårek Elvenes (H) [11:57:56]: «Det er over tid identifisert en rekke utfordringer knyttet til strategisk styring og måloppnåelse i gjennomføringen av forsvarsektorens langtidspaner. En sentral utfordring er uklare grensesnitt i og på tvers av aktørene i sektoren, jf. Prop. 1 S (2024–2025). For å møte utfordringene er forsvarssjefen nå gitt en koordinerende myndighet på tvers av sektoren (jf. Langtidspan for forsvarssektoren 2025–2036).

Hvilke endrede fullmakter er gitt forsvarssjefen, og hvordan er styrings- og ansvarslinjene endret på tvers av Forsvarsdepartementet og etatene?»

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [11:58:37]: Styringsendringene som gjennomføres i forsvarssektoren, har som mål å legge til rette for en sektor med raskere beslutninger, høyere gjennomføringsevne og raskere tilpasninger til endrede forutsetninger. Styringsendringene gir forsvarssjefen utvidet ansvar for å planlegge, prioritere og balansere alle innsatsfaktorene innenfor de mål og føringer departementet stiller til Forsvaret, både på kort og på lang sikt.

Alle etatene arbeider mot felles mål om økt forsvarsevne gjennom forebygging og avskrekking, reduserte klartider og økt utholdenhet. Forsvaret vil nå være en tydelig premissgiver for hvilke leveranser de andre etatene skal levere til Forsvarets verdikjede, og på hvilket tidspunkt.

Endringene legger til rette for at de fire etatene får økt handlefrihet til å finne innovative løsninger og integreres i planlegging på mer effektive måter. Dette sammenfattes nå i Forsvarets planlegging for gjennomføring av langtidspanen for forsvarssektoren, LTP. Dette legger til rette for at forsvarssjefen kan gi løpende fagmiljøet råd til departementet, raskere og helhetlig. Sentralt i endringene er forenkling av interne regelverk og en bevisstgjøring om handlingsrom, noe som kan øke beslutningstempoet. Det gjelder både i departementet og blant etatene.

Forsvarets nye rolle gjør at enkelte oppgaver nå flyttes fra Forsvarsdepartementet til Forsvaret. Dette gjelder bl.a. oppgaver innenfor personell- og kompetanseplan-

legging, porteføljestyring og investeringer og gjennomføring av enkeltprosjekter. For å skape bedre forutsetninger for gjennomføring er det også ryddet opp i ansvarsforhold mellom etatene i sektoren. Blant annet har Forsvarsmateriell fått totalansvaret for anskaffelser innenfor både drift og investeringer. Forsvaret har fått totalansvaret for materielldrift og vedlikehold i materiell driftsfase, og utvikling, drift og vedlikehold av Forsvarets sikre IKT-plattformer samles i Forsvaret.

Nye roller og oppgaver er nå nedfelt i oppdaterte hovedinstrukser til forsvarssjefen og de andre etatssjefene i sektoren. Endringer knyttet til mål og resultatkrav er uttrykt gjennom tildelingsbrevene for 2025.

I den tiden vi lever i, er vi avhengige av å håndtere raskere endringer og legge til rette for innovasjon. Jeg mener at de endringene vi nå implementerer, gir bedre forutsetninger for det.

Hårek Elvenes (H) [12:01:01]: Det framgår for så vidt både av svaret og av langtidspanen at forsvarssjefen nå er gitt en koordinerende rolle for å oppnå de mål som man tidligere ikke hadde nådd. Spørsmålet er om den koordinerende rollen og den koordinerende myndigheten er tilstrekkelig for å oppnå de målene som man i dag ikke oppnår. Spørsmålet er om forsvarssjefen nå har en koordinerende eller en besluttende myndighet, og har forsvarssjefen fått en besluttende myndighet, burde det være unødvendig å operere med begrepet «koordinerende myndighet».

Så spørsmålet er: Har forsvarssjefen koordinerende myndighet eller besluttende myndighet?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [12:01:44]: Jeg er litt usikker på om jeg oppfatter spørsmålet. Forsvarssjefen har nå fått en koordinerende myndighet innenfor de rammene som undertegnede svarte på. Forsvarssjefen har fått totalansvaret for materielldrift og vedlikehold i materialets driftsfase og for utvikling, drift og vedlikehold av Forsvarets sikre IKT-plattformer, som samles i Forsvaret. Det er en overføring av myndighet.

Styringsmodellen er jo ny, og det vil vise seg om man greier å operere innenfor de krav som er stilt, men det er uansett en del av tillitsreformen, der forsvarssjefen har utvidet ansvar til å styre innenfor de rammene som er gitt. Så jeg er litt usikker på hva representanten Elvenes mener med forskjellen på «koordinerende» og «besluttende». Forsvarssjefen tar beslutninger innenfor de rammene han er gitt.

Hårek Elvenes (H) [12:02:37]: Ja, den forskjellen er jo ganske åpenbar. Forsvarsdepartementet har hatt en operativ rolle i planleggingen og styringen av områder som i øvrig statsforvaltning ligger på etatsnivå. Dette har skapt uklarhet i rollen mellom etatene i forsvars-

sektoren og Forsvarsdepartementet, og det er i grunnen ganske alvorlig nå når Forsvaret står foran så store oppgaver.

Spørsmålet til ministeren er da: Er Forsvarsdepartementets rolle nå endret til det som Forsvarsdepartementet egentlig skal være, og som regjeringen også skriver i LTP-en, nemlig et sekretariat for politisk ledelse og politikktutforming? Er det gjort en endring der, og hvordan speiles dette i personellfordelingen mellom Forsvarsdepartementet og Forsvarsstaben?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [12:03:28]: Detaljene har ikke statsråden oversikt over på stående fot, men Forsvarsdepartementet har klargjort rollefordelingen mellom etatene i sektoren gjennom tildelingsbrevne og instruksene til etatene for 2025. Her framgår det klart hvilken rolle de øvrige etatene har som leverandører og bidragsyttere inn i Forsvarets verdikjede.

Samtidig har forsvarssjefen etablert nye, faste møte- og beslutningsarenaer der etatssjefene samles jevnlig. Etatssjefsmøtene gir forsvarssjefen mulighet til å planlegge, styre og prioritere ressursbruken på tvers av innsatsfaktorene i sektoren, uavhengig av hvilken etat som er faglig ansvarlig for leveransene. Departementet har på deler av områdene overført kompetanse til forsvarssjefen, som nevnt i svaret, og forsvarssjefen har utvidet ansvar for å gjennomføre det som er innenfor rammene. Men om det svarer på detaljene i spørsmålet om vi kun er et sekretariat eller ikke, må jeg komme tilbake til.

Spørsmål 11

Else Marie Rødby (Sp) [12:04:47]: «Lokalbefolkningen på Hurum i Asker har de siste ukene blitt presentert for Forsvarsdepartementets plan om en omfattende sprengstoffabrikk plassert midt i Hurummarka, med en samlet arealbruk tilsvarende 600 fotballbaner. Sammen med den britisk-eide produsenten Chemring Nobel, som etter planen skal drive produksjon av sprengstoff her, sier departementet at dette LNF-området er det beste alternativet. Det må bety at det er vurdert andre alternativer.

Kan statsråden bekrefte at andre alternativer er vurdert, og vise til hvilke det konkret er?»

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [12:05:19]: De siste tre tiårene har produksjonskapasiteten i forsvarsindustrien i Norge blitt trappet ned, i likhet med i de fleste andre europeiske land. Russlands krig mot Ukraina har smertelig lært oss at nedskaleringen av norsk og alliert produksjonskapasitet må snus.

Chemring Nobel i Asker er en av få europeiske produsenter av militære eksplosiver. Eksplosivene er en av-

gjørende innsatsfaktor i produksjonen av våpen og ammunisjon brukt av det norske forsvaret og våre allierte. I lys av den sikkerhetspolitiske situasjonen er etterspørselen etter sånne eksplosiver langt høyere enn dagens kapasitet, og utvidelse av produksjonskapasiteten er derfor av stor betydning. Behovet for eksplosiver vil være vedvarende, uavhengig av den videre utviklingen i Ukraina.

Det framgår av regjeringens veikart for økt produksjonskapasitet at regjeringen vil prioritere å ha dialog med Chemring Nobel om muligheten for utvidet produksjonskapasitet av militære eksplosiver. Det gjøres ved at staten ved Forsvarsdepartementet, i samarbeid med Chemring Nobel og i dialog med Asker kommune, gjennomfører en mulighetsstudie.

Hensikten med mulighetsstudien er å sikre at beslutningstakere både på industrisiden og hos norske myndigheter har en samlet og helhetlig forståelse av prosjektets potensielle utfordringer. Det er for å kunne ta stilling til om det er grunnlag for å gå videre med en etablering av økt produksjonskapasitet av militære eksplosiver. Studien skal vektlegge hensynet til bl.a. viktige miljøverdier, som naturmangfold, friluftsliv og utslipp, og vurdere produksjonsløsninger og renseteknologier som gir så lave miljøutslipp og naturinngrep som mulig. Når det er sagt, er det ikke til å komme fra at et sånt anlegg vil ha miljømessige avtrykk.

Selv om mulighetsstudien har tatt utgangspunkt i Asker sør, vil det som en del av mulighetsstudien gjøres en vurdering av denne lokasjonen opp mot andre relevante lokasjoner. Kunnskapen som er etablert gjennom mulighetsstudien, er viktig for å kunne gjøre en sånn sammenligning. Dette arbeidet pågår nå og er ikke ferdig. Forsvarsdepartementet avventer derfor den endelige rapporten.

Else Marie Rødby (Sp) [12:07:24]: Det er i hvert fall ikke tvil om at det vil ha en del natur- og miljøkonsekvenser hvis man går for en lokasjon i Hurummarka. Derfor bringer det meg over til neste spørsmål, som går på de 14 lokasjonene som NRK har skrevet sak om, og som på en måte er avdekket litt der, men som også Norconsult hadde med i sin utredning knyttet til den mulighetsstudien som statsråden viser til.

Flere av kommunene som NRK har spurt, har uttrykt at de var positive til å få et sånt anlegg som det er snakk om, i sin kommune, men de var også overrasket over at de var aktuelle, for ingen av dem som NRK hadde vært i kontakt med, hadde hørt noe fra verken statsråden eller Forsvarsdepartementet om dette. Hvorfor har man overhodet ikke vært i dialog med de kommunene som i mulighetsstudien framgår som aktuelle lokasjoner for sprengstoffabrikken?

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [12:08:19]: Det gjøres nå en vurdering av alternative lokasjoner på et faglig grunnlag. Når denne foreligger, vil det være naturlig å vurdere hvorvidt det er grunnlag for å vurdere enkelte lokasjoner ytterligere. Vi har ingenting mer å tilføye til det.

Else Marie Rødby (Sp) [12:08:33]: Det bærer jo preg av nettopp det som er inntrykket i denne prosessen, nemlig at man allerede har bestemt seg – med all respekt – men jeg er glad for å høre at man refererer til at det fortsatt er en prosess hvor ulike lokasjoner fortsatt er aktuelle, selv om disse tydeligvis ikke er utredet i nærheten av i samme grad som den i Hurummarka.

Mulighetsstudien oppstiller en rekke veldig spesifikke krav, som nærhet til trafostasjon på 500 meter, maks 1 km fra fylkesvei osv., noe som er krav som framstår som enten rene kostnadsspørsmål, eller krav som gjør det praktisk og bekvemt for Chemring. Jeg må nesten spørre hvilke andre hensyn statsråden har tatt, når det hittil pekes så ensidig på Hurummarka som lokasjon for dette anlegget, utover kostnader for den som skal bygge anlegget, og utover bekvemmelighet for det internasjonale selskapet Chemring.

Statsråd Tore Onshuus Sandvik [12:09:29]: Selv om mulighetsstudien har tatt utgangspunkt i Asker sør, vil det som en del av mulighetsstudien som sagt gjøres en vurdering av denne lokasjonen opp mot andre relevante lokasjoner. Kunnskapen som er etablert gjennom mulighetsstudien, er viktig for å kunne gjøre en sånn sammenligning. Det arbeidet er pågående og ikke ferdig. Det er Norconsult som gjennomfører dette arbeidet basert på et faglig grunnlag. En rapport fra arbeidet forventes å være klar til påske, og det vil være lettere å uttale seg om saken da.

Spørsmål 12

Else Marie Rødby (Sp) [12:10:08]: «Tidligere justis- og beredskapsminister Emilie Mehl varslet at det ville bli lagt frem et lovforslag før sommeren i år som lovfestet rettsstedene i Norge. Dette har vært varslet lenge, og det er en forventning om at regjeringen nå skal bidra til å legge lokaliseringsspørsmål i domstolene under folkevalgt styring.

Når vil statsråden legge dette lovforslaget frem for Stortinget, slik tidligere justis- og beredskapsminister Mehl lovet?»

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:10:31]: I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2024 forela regjeringen for Stortinget et forslag om endringer i enkelte retts-

kretser. Samtidig varslet regjeringen at den ville sende på høring et forslag om å lovfeste tingrettene og deres faste rettssteder. Høringen ble gjennomført i vinter, med høringsfrist 10. januar i år. Forslaget er nå til vurdering i departementet, og det er ikke avklart når et eventuelt lovforslag vil bli lagt fram for Stortinget. Inn- til videre gjelder dagens ordning etter domstoloven §§ 22 og 25: Endringer i rettskretsene eller de faste rettsstedene skal forelegges for Stortinget før de vedtas i forskrift av Kongen i statsråd.

Endringene i rettskretsene som ble forelagt for Stortinget i 2024, er planlagt å tre i kraft 10. juni 2025. Ettersom en eventuell lovendring i alle tilfeller ikke vil ha trådt i kraft innen dette tidspunktet, vil endringene bli gjennomført gjennom forskriftsendringer.

Else Marie Rødby (Sp) [12:11:31]: Takk for svaret. Et viktig moment i dette rettssikkerhetsløftet som kom fra Senterpartiet og Arbeiderpartiet i forbindelse med RNB, revidert nasjonalbudsjett, som statsråden viste til, var å sikre rettsstedene en sterkere demokratisk forankring gjennom å lovfeste alle rettsstedene. På den måten vil framtidige endringer i domstolstrukturen kreve flertall i Stortinget.

Domstoler er til for folk og representerer et ikke ubetydelig tilhørende fagmiljø, bl.a. advokater. Domstoler der folk bor, er effektivt, og det gir domstolene legitimitet i befolkningen. Det hjelper dessuten ikke å ha rett om man ikke får rett, sier vi ofte i denne sektoren. Tilgangen på advokat er en viktig del av det som skal til for at folk skal kunne hevde sin rett. Noe av bekymringen ved endringen av rettsstedstrukturen er nettopp at fagmiljøene kan forsvinne over tid, og at viktig kompetanse dermed også forsvinner. Er statsråden enig i at hvordan vi organiserer domstolene våre, bør være under demokratisk kontroll?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:12:30]: Jeg mener at vi allerede har domstolene under en demokratisk kontroll, gitt premisset som representanten stiller opp. Som kjent er allerede i dag ordningen etter domstoloven §§ 22 og 25, som gjelder rettsstedene, at det skal til Stortinget før det vedtas i forskrift. En regjering har bare kompetanse i forskrift til det som lovgiver har gitt den kompetanse til ved å gi en forskriftshjemmel.

Else Marie Rødby (Sp) [12:13:01]: Da er vi kanskje litt uenige om akkurat nyansene i hva som ligger under demokratisk kontroll. Gjennom det nevnte rettssikkerhetsløftet, som vi sto sammen om, kom denne pakken som inneholdt både økonomiske og strukturelle grep for å øke rettssikkerheten i hele landet. Dette har sektoren forholdt seg til. Blant annet har Domstoladministrasjonen startet arbeidet med oppgradering av gode og

trygge rettslokaler i hele landet – i Oslo og Drammen så vel som på Lofthus, i Kviteseid og i Vågå. Utstyr til lyd- og bildeopptak på alle rettssteder i hele Norge – som vi vet er utrolig viktig, enten de er små eller store – og minimum to embetsdommere på hvert rettssted var en del av denne pakken.

Jeg blir ikke helt betrygget av statsrådens svar. Mener statsråden at det bidrar til å sikre den roen og forutsigbarheten som vi trenger i sektoren, når man skli litt på de vedtatte rettsstedene og den vedtatte rettsstrukturen ved å ikke kunne være konkret på når og hvordan dette lovforslaget vil legges fram?

Statsråd Astri Aas-Hansen [12:14:09]: Jeg er litt usikker på om representanten Rødby hørte hva jeg svarte, eller om hun bare holdt seg til manus. Jeg svarte at det ikke nå er avklart når et eventuelt lovforslag vil bli fremmet for Stortinget. Rettssikkerhetsløftet ligger fast, og i tråd med rettssikkerhetsløftet er et forslag om lovfesting sendt på høring. Det er gjort.

Som jeg også sa, og som var en nyhet, er endringer i rettskretsene, som Stortinget fikk seg forelagt i 2024, planlagt å tre i kraft 10. juni i år. Hvis vi skulle ha avventet en lovendring, ville det ha forsinket dette arbeidet. Nå legger regjeringen fram denne forskriften, som gjør at det Stortinget fikk seg konsultert i 2024, er planlagt å tre i kraft 10. juni i år.

Spørsmål 13

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:15:35]: «Den 23. mars 2022 sendte mellom andre kommunal- og distriktsministeren brev til alle kommunar og fylke i landet, der ein framheva viktigheita av at kommunane følgde opp den nasjonale jordvernstrategien. Den 19. oktober 2023 gjorde Kommunal- og distriktsdepartementet vedtak om midlertidig statleg bygge- og deleforbod for Delijordet i Vestby kommune.

Korleis vil statsråden følge opp jordvernstrategien, står vedtaket knytt til Delijordet fast, eller er det aktuelt å reversere avgjerda og tillate at arealet vert bygd ned?»

Statsråd Kjersti Stenseng [12:16:16]: La det ikke være tvil om at regjeringen vil jobbe for å nå det nasjonale jordvernmålet og begrense omdisponeringen av dyrket mark. I de usikre tidene vi lever i, er det viktig å øke selvforsyningsgraden av mat. Planleggingen må bidra til å legge til rette for at vi kan produsere så mye mat som mulig i vårt eget land, og bevaring av dyrket jord er en nasjonal interesse.

Regjeringen vedtok i desember i år nye statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Retningslinjene blir et viktig dokument for kommunene i arealplan-

legging og for sektormyndighetenes deltakelse i arealplanlegging. Jordvernet er løftet fram som et viktig tema i retningslinjene. Blant annet står det at omdisponering av dyrket mark skal minimeres, og at jordvern bør være et overordnet hensyn i arealplanlegging. Ikke minst er det også gitt føringer om at kommunene bør vurdere å oppheve gamle planer som innebærer omdisponering av dyrket jord, og tilbakeføre areal til landbruks-, natur- og friluftsmål.

Det midlertidige bygge- og deleforbudet som Kommunal- og distriktsdepartementet vedtok for Delijordet i oktober 2023, gjelder fortsatt. Vedtaket ble fattet fordi departementet mente det var nødvendig å vurdere arealbruken for området på nytt, i lys av Stortingets skjerpede jordvernpolitikk. Det pågår nå dialog mellom kommunen og statsforvalteren om andre områder i kommuneplanens arealdel hvor det er uløste innsigelser på grunn av jordvern.

Arealbruken for Delijordet bør ses i et helhelhetlig perspektiv for Vestby kommune samlet. Jeg synes derfor ikke det er naturlig å ta endelig stilling til arealbruken for Delijordet før en har kommet nærmere en avslutning av kommuneplanprosessen. Det er også en mulighet for at denne planen kommer til departementet for avgjørelse hvis det ikke oppnås enighet om de gjenværende innsigelsene. Inntil videre vil det midlertidige statlige bygge- og deleforbudet for Delijordet gjelde, noe som innebærer at det ikke er noen risiko for at matjorda vil bli bygd ned.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:18:26]: Eg takkar for svaret. Det som er avgjerande for å sikre matjorda for framtida, er ikkje berre overordna formuleringar og festalar, men òg korleis ein handterer konkrete saker, og at ein sørgjer for å gje jordvernet stor vekt og prioriterer å vareta matjorda framfor andre omsyn. Eg har gjennom avisa Nationen registrert at noko av det første som kommunalministeren sørgde for i si nye rolle, var å tillate nedbygging av 130 mål med god, dyrka mark i Melhus kommune.

Når det gjeld Delijordet og det midlertidige statlege byggjeforbudet, som eg kjenner godt til – eg starta den prosessen som vart slutført med vedtak av Erling Sande, som var dåverande kommunalminister – var heile poenget at ein skulle sikre jorda mot nedbygging og finne alternativ for IKEA andre plassar i kommunen.

Kan statsråden bekrefte at det er uaktuelt å bruke dette arealet og å omdisponere det, slik at det kan vere matjord for framtida?

Statsråd Kjersti Stenseng [12:19:30]: Som jeg sa i svaret mitt, gjelder det midlertidige statlige bygge- og deleforbudet for Delijordet. Så mener jeg at en endelig beslutning om arealbruken bør ses i en større sammen-

heng. Det foregår fortsatt prosesser om uløste innsigelser til Vestby kommuneplan, og flere av dem handler om jordvern. Jeg mener det er riktig å avvente utfallet av kommuneplanprosessen, i og med at jeg ikke kan utelukke at den også havner på mitt bord.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:20:03]: Det midlertidige statlege byggje- og deleforbodet gjeld ikkje eit stort område i Vestby kommune; det gjeld konkret for Delijordet. Solberg-regjeringa hadde gjeve tillating til at dette området skulle byggjast ned og verte møbelforretning i framtida. Så starta Vestby kommune ein prosess sjølv for å sjå på moglegheita for å tilbakeføre arealet. Det som Kommunal- og distriktsdepartementet sørgde for, var eit midlertidig statleg byggje- og deleforbod fordi matjorda på nettopp det arealet skulle verte vareteken for framtida.

Eg høyrer formuleringane frå statsråden, men poenget er jo å vere veldig tydeleg i dialogen med Vestby kommune. Ein må gjerne opne for å sjå på kor ein kan ha møbelforretningar, men det er ikkje aktuelt å byggje ned Delijordet.

Kan statsråden garantere at det framleis er linja til dagens regjering?

Statsråd Kjersti Stenseng [12:21:07]: Som jeg har sagt: Jordvernet skal stå sterkt. En skal også ta et overordnet nasjonalt hensyn til det. Det er ikke en konstruktiv sammenlikning når representanten trekker fram Melhus-saken, for det var en sak hvor det ikke forelå noen innsigelser i det hele tatt.

Jeg vil gjenta det jeg sa: En endelig beslutning om arealbruken bør ses i en større sammenheng. Det er in-

genting i det jeg sier, som insinuerer at jeg vil åpne opp for å bygge på matjord, men det er ikke tatt en endelig beslutning i de pågående prosessene i Vestby kommune.

Spørsmål 14

Fra representanten Hege Bae Nyholt til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Kort tid etter Russlands fullskalainvasjon av Ukraina frøs regjeringen alt forsknings- og utdanningssamarbeid på statlig nivå med Russland. Statsrådets forgjengere har ikke vært like interessert i å gjøre liknende med Israel som reaksjon på det grusomme folkemordet i Gaza og okkupasjonen av Vestbredden. Statsråden har selv bakgrunn fra studentbevegelsen, som har krevd frys av samarbeid med land som begår brudd på folkeretten.

Vil den nye statsråden vurdere sanksjoner mot Israel innenfor forskning og høyere utdanning?»

Presidenten [12:21:50]: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Sak nr. 2 er dermed ferdig handsama.

Sak nr. 3 [12:21:54]

Referat

Presidenten [12:21:54]: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 12.22.

